

I.2

Adórendszer

Javaslatok

A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal álláspontja az adó-és járulékrendszer célszerű átalakításáról 2009-ben*

Az anyagot a Gazdasági Versenyképességi Kerekasztal 2007. dec. 17-i ülésén 8 igen, 1 tartózkodás és 1 ellenszavazat mellett fogadta el.

A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal többmenetes vita után 2007 júniusában megfogalmazta adó- és járulékreform téziseit, amely a vitában résztvevők többségi szakmai álláspontját tükrözte. A tézisek mögött azonban inkább a résztvevők szakmai tapasztalata állt, mint kutatási eredmények. Ezért a Kerekasztal a tézisek alátámasztására vagy elvetésére az egyes témákban kutatásokat kezdeményezett, amelyek folyamatosan, a szeptember-november időszakban el is készültek.

A kutatások és a viták eredményei alapján a Kerekasztal szükségesnek tartja, hogy a 2009. évtől megvalósuljon egy átfogó adó- és járulékrendszer módosítás az alábbiak szerint. A javaslatok részletezése előtt azonban fontosnak tartjuk leszögezni, hogy a magyar gazdaságban a versenyképesség-javításhoz átfogó gazdaságpolitikai irányváltás szükséges, amelynek az adó- és illetékrendszeri javaslatok csak részét képezhetik, de ennél mindenképpen jóval többre van szükség. A Kerekasztal hangsúlyozza azt is, hogy javaslatcsomagja egységes egésznek képez, s emiatt nem tartaná szerencsésnek, ha egyes kiragadott elemekkel kapcsolatban, nem pedig az egész csomaggal kapcsolatban hivatkoznának rá. A Kerekasztal nem kormányzati szervezet, és ezért nem tud és nem is kíván részt vállalni az adó- és járulékrendszer, valamint az egész versenyképesség megjavításával kapcsolatos kormányzati felelősségből.

A.

1.

Kiemelten fontos, hogy az élőmunka terhei érezhetően csökkenjenek. A munkát terhelő adók és járulékok negatív export- és telephelyi versenyképességi hatásának veszélye miatt az EU-ban is jellemző a implicit adóráták némileg csökkenő trendje az 1990-es évek vége óta, aminek következtében mintegy 1 százalékpontos csökkenés következett be. Bár Magyarországon is volt átmeneti csökkenés, a magyar implicit adóterhelés jelenleg a nyolcadik legmagasabb az Unióban. Térségünkben pedig csak Csehországban található magasabb ráta.

Magyarországon a munkát terhelő adóék¹ [a munkáltató által fizetett összes bérjellegű kifizetés (adókkal és járulékokkal együtt) és a dolgozó által kézhez kapott nettó bér hányadosa] kirívóan magas, jóval az EU átlag feletti.

Az élőmunka-terhek csökkentésénél elsősorban a **munkaadót terhelő járulékok csökkentése szükséges**, mivel ennek implicit rátája több mint 5 százalékkal magasabb, mint az EU átlag. A munkát terhelő járulékok csökkentésének érezhetőnek, legalább 8-10 százalékot elérőnek kell lennie, mivel egy 1-2 százalékos csökkentéstől nem várható érdemi foglalkoztatás-növelő hatás.

* Készítette: Zara László. Kiegészítette és szerkesztette: Török Ádám.

¹ Az adóék egy egyedülálló, az átlagbér 2/3-át kereső dolgozó esetében 2005-ben Magyarországon 42,9%, ami 2007-ben 3%-al nőtt, így a negyedik legmagasabb terhelésű ország lettünk Belgium, Dánia, és Svédország után.

A járulékcsoökkentésre elsősorban a 29%-os TB-járulék csökkentésével kellene sort keríteni, mivel ezt a járulékot a foglalkoztatási formától (alkalmazott, megbízás) függetlenül minden foglalkoztatottra kivetik². A járulék belső szerkezetét (ti. hogy ebből mi kerül a nyugdíjbiztosítási valamint az egészségbiztosítási alapba) attól függően kell meghatározni, hogy a nyugdíjrendszer átalakítása mit kíván meg – figyelemmel arra is, hogy az egészségbiztosítási rendszer átalakítása, különösen a külső tőkebevonás milyen eredménnyel jár.

2.

Függetlenül az előzőekben javasoltaktól megszüntetendő a **vállalkozói járulék**, amely 12 milliárddal terheli a vállalkozók által végzett munkát. Ennek ugyanis csak nem egész 4%-a került kifizetésre vállalkozóknak munkanélküli ellátásra, vagyis ez a közteher nem járulék, hanem adó szerepet tölt be.

3.

A **személyi jövedelemadó és a munkavállalói járulék** implicit adórátája nem tér el az EU átlagtól, ezért a munkavállalókat terhelő szja és járulékok **csökkentése nem elsődleges követelmény**. Ugyanakkor azonban – figyelemmel a velünk és az utánunk az Unióhoz csatlakozott államokhoz képest Magyarországon létező magasabb mértéket – szükséges ezek szerkezetének is a felülvizsgálata. A Kerekasztal nem támogatja a szakmai vitákban rendszeresen felmerülő különféle „egykulcsos adó” elképzelések egyikét sem.

Alapvető követelmény az szja terhelés csökkentése úgy, hogy a személyi jövedelemadóztatás átfogóan felülvizsgálatra és megváltoztatásra kerüljön az alábbiak szerint:

A **szolidaritási adónak a Kerekasztal által 2009. január 1-re javasolt** megszüntetésével (vagy a továbbiakban javasoltak megvalósításától függően egy részének vagy egészének egy felső adómértékként történő fenntartásával) egy időben indokolt az szja kulcsainak és sávhatárainak átfogó felülvizsgálata. Olyan megoldás szükséges, amely megszünteti az átlag körüli keresetek túladóztatását, valamint a korábbi szinten rögzült „minimálbér” adómentességét az adójóváírás kiiktatásával. Ugyanakkor egy alacsony szinten alkalmazva megfontolandó a 0%-os adómérték.

Az adóköteles természetbeni juttatások – ide értve a céges autókat is – általános szabálytól eltérően történő adóztatását indokolt megszüntetni, és azokat az összevonandó jövedelmekre vonatkozó szja- és járulékszabályokkal szükséges terhelni, függetlenül attól, hogy azt a foglalkoztatott vagy nem foglalkoztatott kapja.

A nem munkaviszonyban és a foglalkoztató által megbízási jogviszonyban foglalkoztatottak (*önfoglalkoztatók, nem egyéni vállalkozók*) esetében indokolt megszüntetni a *tételes költségelszámolás lehetőségét*, aminek folytán csak egy diktált költséghányad (pl. a jelenlegi 10%) lenne levonható. A foglalkoztató által megbízási szerződéssel foglalkoztatottak esetében ez a költséghányad nem lenne lehetséges.

² Kisebbségi véleményként megfogalmazódott, hogy a TB-rendszert a járulékok oldalán is védeni kell, azaz a járulékcsoökkentés miatt ne csökkenjenek a TB-kiadások, illetve, hogy a járulékfizetőknek is legyen beleszólásuk a járulékok felhasználásába. A járulékcsoökkentés államháztartási bevételeket csökkentő hatásának ellensúlyozására az anyag több más helyen is tartalmaz javaslatokat. A második kisebbségi érvvel szemben pedig – mélyebb vita nélkül – megfogalmazódtak a korábbi TB-önkormányzatokkal kapcsolatban szerzett rossz tapasztalatok

Az osztalékjövödelmek adóztatásánál megszüntetendő a sávós adóztatás (25, illetve 35%), mivel ez a mikro- és kisvállalkozások egy része esetében egyértelműen az adóeltitkolásra ösztönöz. Alacsony tőkeellátottságuk miatt ugyanis 25%-os mértékkel osztalékjövödelmet nem tudnak realizálni, szemben a nagyvállalkozásokkal, ahol ilyen korlát nincs.

A *nem összevonandó (forrásadó jellegű) jövedelmek* eltérő adómértékeit is egységesíteni szükséges, mert a jelenlegi rendszer átláthatatlan.

Az szja rendszerében *megszüntetendő azoknak a bevételeknek az adómentessége* – ide értve a munkáltató által különféle címen adható juttatásokat is, mint például a számítógép-, internet-használat, az üdülési csekk, az étkezési támogatás, az iskolakezdési támogatás, stb. –, amelyek gyakorlatilag jövedelmek, ugyanakkor sem adót, sem járulékot nem viselnek. Ebben a körben csak kivételesen szabad megtartani jövedelmeket adómentesnek; ezek a mentességek azonban csak az állami, önkormányzati segélyezési, támogatási rendszerből juttatottakra terjedhetnek ki.

Ugyancsak *megszüntetendő minden, jelenleg adót nem viselő járandóság köztehermentessége*, ide értve a nyugdíjakat is (amelyek nettó értékét természetesen bruttósítással kell megőrizni). Kivételt esetleg egyes szociálpolitikai célú juttatások jelenthetnek az olyan esetek mellett, ahol az adómentesség megszüntetését nemzetközi egyezmény nem teszi lehetővé.

Az adókedvezmények ugyancsak megszüntetendők két fontos kivétellel. Ezek közül a hosszú távú befektetések (kiemelten a Hosszú Távú Befektetési Számla) adómentessége részben, az öregségi öngondoskodást ösztönző adókedvezmények pedig teljesen a nyugdíjrendszer implicit támogatását szolgálhatják, miközben a Hosszú Távú Befektetési Számla tőkepiac-élénkítő hatású is lehet. Az adókedvezmények, illetve – mentesség alapfeltétele, hogy a hosszú távú befektetési célú befizetéseket az adóalany 5-10 évig, az öregségi gondoskodást szolgáló befizetéseket pedig nyugdíjba vonulásáig nem használhatja fel. A családi kedvezményeket az adórendszeren kívül, a szociális ellátórendszeren belül kell nyújtani, elsősorban állami költségvetési, másodsorban önkormányzati rendszerben.

4.

A **vállalkozásokat terhelő különadó megszüntetésével** a **társasági adó** mértéke általánosan 20%-ra emelhető, amiből 50 millió forint adóalapig az adó 10% lenne, ha a különbség beruházási, fejlesztési, foglalkoztatás-bővítési célra kerül felhasználásra. Az adóalap megállapításánál – néhány, esetleg időtartamhoz kötött (mint például az alakulást követő néhány [2-3] évben keletkezett veszteség) kivételtől eltekintve – az adóalap csökkentő és növelő tételeket meg kell szüntetni, vagyis az adóalap megállapítása a vállalkozás által – a neki előírt – számviteli vagy adókönyvelési nyilvántartásból megállapított eredmény alapján történik.

Az adókedvezményeket csak rendkívül indokolt esetben – például környezetvédelmi beruházásoknál – indokolt fenntartani a jövőben. A kedvezményezettknél biztosítani kell a teljes átláthatóságot (például nyilvános hatástanulmánnyal) a kedvezmény igénybevétele előtti döntési időben. Értelemszerűen a már beruházási kedvezményt igénybevevőknél ez nem szüntethető meg, ezek a kedvezmények a kifutásig fenn kell, hogy maradjanak.

Az adóalap-módosító tételek és az adókedvezmények miatt az effektív társasági adó mérték alig több 11%-nál (amelyben a mikro- és kisvállalkozások átlagot növelő közel 16%-os átlagos mértéke is benne van). Így az adókedvezmények, valamint az adóalap módosítók megszüntetése – 2006-ban az adóalap módosító tételek 259 milliárddal, az adókedvezmények 113 milliárddal csökkentették a társasági adót – nem járna társasági adó (és különadó) kieséssel, sőt már rövid távon is növekedhetne az ebből származó bevétel³.

A társaságiadó-bevétel növekedése lehetőséget teremtene arra, hogy megszüntetésre kerüljön az innovációs járulék, a szakképzési hozzájárulás, a rehabilitációs járulék, a vállalkozói járulék, valamint a nemzeti kulturális járulék [„kisadók”] (ezek összege 2006-ban 86 milliárd Ft volt).

Az „**elvárt adó**” fenntartható, de elsősorban „nevelő célzattal”, tehát nem feltétlenül számottevő költségvetési bevételt hozó tételként. Javasoljuk átnevezését „alapadóra” azzal, hogy ezt árbevétel-alapon minden vállalkozásnak fizetnie kelljen, viszont le lehessen vonni a vállalkozási nyereségadóból.

Az „elvárt adó” jelenlegi rendszerének megtartása esetén megfontolandó a szabályozás olyan módosítása is, amely csökkenti azt az egyes vállalkozóknál megfigyelhető manipulálási törekvést, hogy eredményét (adóalapját) az „elvárt adó” szintjére állítsa be. Ennek módja lehet például az, hogy ha meghatározott számú évnél több ideig tapasztalható az „elvárt adó” alap egy vállalkozásnál, akkor az adóalapot valamilyen korrekciós szorzóval állapítják meg.

5.

Az **iparűzési adó** megszüntetése abban az esetben javasolt, ha az abból kieső mintegy 400 milliárd forint az önkormányzatoknál más adókból pótolható.

a) alternatíva:

Az iparűzési adó megszüntetése esetén be kellene vezetni az önkormányzatok által kivethető 10%-os mértékű helyi nyereségadót, amelynek az alapja azonos lenne a társasági adó (a Versenyképességi Kerekasztal által javasolt módon számított) alapjával, mivel (nagy valószínűséggel) csak ez pótolhatná a kieső iparűzési adó tömegét.

b) alternatíva:

Lehetséges olyan megoldás is, hogy a társasági adó mértéke nem 20, hanem 22%, ami 18% központi és további 4% helyi adóból állna. A társasági adóalap szélesítéséből az adókedvezmények szűkítéséből adódóan a jelenlegi társaságiadó-bevétel (a „kisadók” megszüntetése esetén is) biztosítottnak látszik.

c) alternatíva:

Mivel az önkormányzatok finanszírozása összetett kérdéskört érint, ezért az iparűzési adó megszüntetésére nem teszünk javaslatot.

³ A veszteségtovábbvitel időbeli korlátozása a gazdaság fehéredését is szolgálná. Mégpedig nemcsak a mikro- és kisvállalkozásoknál a jövedelem-eltitkolás csökkenésével, hanem a multinacionális társaságok által is alkalmazott – de adóhatósági ellenőrzéssel nem vagy csak nehezen feltárható – nem piaci transzferárak vagy menedzsmentdíj-számlázás csökkenésével.

6.

Az EVA rendszerét indokolt fenntartani, de abban változtatás szükséges.

Meg kell szüntetni az EVA-s adóalanyok által történő áfa-felszámítást, és az uniós szabályoknak megfelelően alanyi adómentesnek kell minősíteni ezeket a vállalkozókat. Ha a 25 milliós értékhatárnál nem lehetséges alanyi mentesség az uniós eljárások után, akkor a bevételi értékhatárokat arra a szintre kell csökkenteni (ez valószínűleg 15 millió Ft környékén lenne, mert más EU tagországok is körülbelül ilyen értékhatárokat alkalmaznak).

Az adó mértéke ezzel egyidejűleg 10%-ra csökkenne.

A változtatással megszűnne az, hogy az EVA-s által számlázott 20% áfát a vevője a költségvetésből visszaigényelje, majd azt az EVA-snak az ellenérték részeként átadva, az adó egy részét a költségvetés fizesse. A változással sem a tisztességes EVA-s vállalkozást, sem a költségvetést nem érné jövedelem kiesés, ugyanakkor a változtatás elősegítené a gazdaság fehéredését.

7.

Az élőmunkaterhek csökkentésének részbeni fedezeteként

- a 20%-os általános forgalmi adó mértékét indokolt növelni 22-24%-ra, ugyanakkor
- az alapvető élelmiszerek és az élőmunka-igényes szolgáltatások 20%-os áfáját csökkenteni indokolt 16-18%-ra, továbbá
- a szálláshely szolgáltatás 20% áfáját – a beutazó idegenforgalom versenyképességének megtartása, majd emelése érdekében 5-10%-ra szükséges csökkenteni (különös tekintettel arra, hogy az Unióban ez a mérték kirívóan magas, tehát így a magyar idegenforgalom költség-versenyképességét látványosan növelni lehetne, ami összességében nagyobb adóbevételekkel is járhatna).

Az áfakulcsok csökkentésével érintett termékeknél csökkenne az ár, de legalább is megállna az árnövekedés, illetve a magasabb kulcsú termékeknél – elsősorban a műszaki és ruházati termékeknél – a verseny miatt csak mérsékelt áremelkedés következne be.

Ugyancsak emelni szükséges a dohánytermékek és az alkoholtermékek **jövedéki adóját**. A Kerekasztal nem osztja azt a véleményt, hogy ezzel jelentősen növekedne a csempészet, mivel a VPOP kialakított ellenőrzési-felderítési rendszere ezt már jelenleg is hatékonyan megakadályozza.

8.

Az **általános ingatlanadó** bevezetésének jelenleg nincsenek meg a feltételei, ezért ennek bevezetését 2009-re nem javasoljuk.

A magyar lakásállomány 25%-a hitellel terhelt. A (fő)városi lakások tulajdonosainak jelentős része nyugdíjas (akik az 1990-es évek elején jutottak hozzá a jelenleg is lerobbant állapotban lévő tanácsi lakásokhoz), és a jövedelmi viszonyaik miatt képtelenek lennének az adót fizetni. Ezért lakásukat értékesíteniük kellene, ami viszont az egyszerre megjelenő kínálat miatt csak alacsony áron volna lehetséges, ami az (új és használt) lakáspiac összeomlásához is vezethetne.

Nem megoldott az ingatlanadó alapját képező érték megnyugtató meghatározása sem, mivel csak az adásvételi forgalomban résztvevő ingatlanok – manipulált, alulértékelt – árai állnak rendelkezésre, ezek alapján pedig csak igazságtalanul állapítható meg a tulajdonos által soha értékesíteni nem szánt lakás piacának mondott értéke.

Az egységes ingatlanadó esetén a társadalmi igazságtalanság sem csökkenne, mivel azokat, akik adózott jövedelemből jutottak ingatlanhoz, ugyanaz az adó terhelné, mint azokat, akik eltitkolt jövedelemből szerezték be ezt (bár ez utóbbiak így bekerülnének az adót fizetők körébe).

Nincs meg annak sem az elméletileg indokolható magyarázata, hogy a vállalkozások tulajdonában lévő lakások és egyéb ingatlanok adóztatásánál a könyvszerinti értéket vegyék alapul, mivel ebben az esetben az egységes adóztatás már az elején sérelmet szenvedne.

Az ingatlanadó bevezetése esetén a fenti problémák kezelésére sok különleges mentesítő szabályt kellene alkalmazni, ami átláthatatlanná tenné a rendszert, manipulációra, korrupcióra is széles lehetőséget teremtene, s nagyban megdrágítaná az ingatlanadóztatást.

9.

Teljes körűen felülvizsgálandó a **környezetvédelmi jellegű díjak (adók)** egész rendszere. Ennek keretében új adók, díjak is bevezetésre kerülhetnek, mások viszont megszüntetendők. Az új szabályoknak egyértelműnek, a megkerülést kizárónak kell lenniük. A fő cél, hogy a környezetet súlyosan szennyező, egészségkárosító tevékenységet folytatók fizessék meg az általuk okozott károk társadalmi kiadásait. Különösen kiemelten kell kezelni a gépkocsi-forgalom, az energiahordozó felhasználás, a csomagolóanyagok és egyéb hulladékok – ideértve a kommunálist is – környezetkárosító hatásának lassítását, csökkentését, valamint az épített környezetet károsító építési módok megakadályozását.

A Kerekasztal 2008 tavaszán részletesebb javaslatot kíván kidolgozni a környezeti szempontokat jobban figyelembe vevő adórendszeri elemekre. Ezért fenti javaslatát csak általános jelleggel teszi meg abban bízva, hogy a kormányzati egyeztetés 2008 eleji határideje ebben az egy ügyben – fontos közérdekből – 2-3 hónappal kitolódhat. (1. számú melléklet)

B.

Kiemelten fontos feladat az adó- és járulékfizető bázis szélesítése. Ennek lényege: akik (amelyek) nem vagy nem minden bevételük (jövedelmük) után fizetnek adót és járulékot, kerüljenek be az adó- és járulékfizetők körébe.

Ennek érdekében:

1.

A magánszemélyek és foglalkoztatójuk esetében olyan adminisztratív előírások alkalmazása szükséges, amelyek arra kényszerítik a jövedelem eltitkolókat, hogy az eltitkolást ne tehessék meg, s ne legyenek érdekeltek abban, hogy bejelentés nélkül dolgozzanak vagy dolgoztassák őket.

Ennek lehetséges módja az egészségügyi szolgáltatások igénybevételekor a járulékfizetés eddiginél sokkal hatékonyabb és teljes körű online ellenőrzésével érhető el. Elsősorban úgy, hogy amennyiben a szolgáltatást igénybevevő után nem fizettek (nem fizetett) járulékot, akkor az ellátás nyújtása után annak ellenértékét meg kell fizetnie az igénybe vevő magánszemélynek.

Mivel lehetnek – lesznek – olyan esetek, amikor a magánszemély az erőfölénnyel rendelkező munkáltatójával (foglalkoztatójával) szemben nem tudja (nem meri) elérni a TB-hez való bejelentését, ilyen esetekre is ki kell terjeszteni az ingyenes jogsegély rendszerét. Ennek keretében, garanciális szabályokkal korlátozva, lehetővé kell azt is tenni, hogy a be nem jelentett munkavállaló (a foglalkoztatott) a részére számlázott egészségügyi szolgáltatás összegét a foglalkoztatójától követelhesse – s akár azonnali inkasszóval (az egészségügyi szolgáltatóra engedményezve) be is szedje azt.

2.

a)

Az ún. elvárt járulék fizetése alóli mentesülés bejelentését meg kell nehezíteni, mivel a jelenlegi rendszer szerint a havi bér adójának és járulékának bejelentésével minden külön eljárás nélkül bejelentettnek – és a minimálbér kétszeresének járulék fizetése alóli törvényes mentesülésnek – minősül bármilyen összeg.

Ez a megoldás fellazítja, fellazította azt a kedvező járulékfizetési hatást, amely azon alapult, hogy a külön eljárás során bejelentetteknél jobban tartottak az adóhatósági figyelési rendszerétől és annak alapján egy várható ellenőrzéstől.

b)

Az adóhatóság nem ellenőrizte érzékelhető számban a vállalkozások elvárt járulék bejelentéseit és befizetéseit, ezért ezek számát érzékelhetővé kell tenni. Ugyancsak fontos, hogy az ellenőrzésekről és azok hatékonyságáról a tájékoztatás mindennapivá váljék, ami segítené az ellenőrzési „fenyegetettség” fenntartását.

3.

A vagyonosodási vizsgálatnak, mint önállóan elrendelhető ellenőrzési fajtának egyértelműen kell megfogalmazni a törvényi szabályait. A jelenleginél pontosabban szabályozni szükséges mind az adóhatóság, mind pedig az adózó jogait és kötelezettségeit, különös tekintettel arra, hogy az érintettek olyan magánszemélyek, akiktől nem várható el az adózási eljárási szabályok ismerete. A bizonyítás során a szabályozásnak el kell szakadnia a kialakulóban lévő kizárólagos okirati bizonyítást megkövetelő adóhatósági gyakorlattól, mert ez ellentétes a jogállamokban – és a magyar jogrendben is alkalmazott – meglévő szabad bizonyítás elvével⁴. A szabályozásnál egyértelművé kell tenni, hogy amennyiben a bizonyítás megfordul, és az adózónak kell bizonyítania állítását, akkor a bizonyítás módszereit és eszközeit is megválaszthatja.

A vagyonosodási vizsgálatok eddig alkalmazott kiválasztási módszereit átfogóan felül kell vizsgálni. Példa erre, hogy a tagi kölcsön nyújtásának gyanúja eddig viszonylag sok vagyonosodási vizsgálatot alapozott meg, holott ez több esetben nem is volt reális

⁴ Ezt jelenleg csak az ellenőrzés alkalmazza egyoldalúan, a saját állításainak bizonyítása érdekében.

gyanú a vállalkozási mérlegekből nyerhető adatszolgáltatás pontatlansága (például a ki nem vett osztalék tulajdonosi követelésként való megjelenése) miatt.

Ide tartozó kérdés, hogy meg kellene szüntetni a családon belüli készpénz-átruházás és -ajándékozás illetékterhét. E terhek gazdasági racionalitása kérdéses, és befizetésükre általában csak vagyonosodási vizsgálatok alapján, utólag került sor.

Elsősorban azokat indokolt vizsgálatra kiválasztani, akik nagy értékű ingatlant, valamint nagy értékű járművet vásároltak, és az adóbevallásukban az ingatlan, valamint nagy értékű jármű szerzését megelőző 5 adóévben nem volt annyi jövedelmük, ami annak beszerzését nagy biztonsággal fedezné. Szükséges ezen esetekre (de kizárólag csak ezen esetekre) kiterjeszteni az adóvizsgálat elévülési idejét.

4.

A fokozottabb ellenőrzések azonban nem vezethetnek oda, hogy az adóhatóságnál túlhatalom alakuljon ki a civil szférával szemben. Ennek ellensúlyaként be kell iktatni az adóhatóságtól független civil személyekből álló **adózási tanácsadó (ellenőrző) testületet**, amely széleskörűen eljárhat az adózók által az adóhatóságokkal szemben tett bejelentések, panaszok kivizsgálásában – adótitokra kiterjedően is –, és amely testület jogsértés esetén kellő intézkedési jogkörrel is rendelkezne. A hatékonyság és a társadalmi komolyság érdekében indokolt, hogy e testület tagjait a miniszterelnök kérje fel és nevezze ki.

A gazdaság további fehéritésének érdekében a Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal a kormányzat számára megfontolásra ajánlja a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetségének adójavaslatait (2. számú melléklet).

C)

A vállalkozások adminisztrációs terheinek jelentős csökkentése szükséges, mivel ezen a területen az Európai Unió belül minden felmérés szerint kedvezőtlen Magyarország helyzete. Különösen nincs tekintettel a vállalkozások beszámolási rendszere arra, hogy a magyar vállalkozási szerkezetben a vállalkozások – EVÁ-sok nélkül – 95%-a mikro- és kisvállalkozás. Ez pedig több mint 500 ezer vállalkozást, illetve főállású egyéni vállalkozót, valamint 300 ezer kiegészítő tevékenységű vállalkozást, vállalkozót jelent.

A kettős könyvvitelt vezető közel 315 ezer vállalkozás túlnyomó többsége (96,7%-a) olyan mikro-vállalkozás, melynek éves nettó árbevétele vagy mérleg-főösszege nem éri el a KKV törvényben meghatározott 2 millió eurónak megfelelő forintösszeget (500 millió forintot). Ezek tehát annyira „kicsik”, hogy érdekelt külső felek jelentős érdeklődésére (közérdeklődésről nem is beszélve) nem tarthatnak számot. Így az adószemléletű könyvelésnek a magyarországi kis- és mikro-vállalkozások körében mindenképpen létjogosultsága van. Az így kialakuló számviteli nyilvántartások az állam információs igényét korrekciók nélkül kielégítenék, ezáltal csökkentve a vállalkozások adminisztratív terheit, miközben más érdekelt felek információs szintje nem csökkenne a jelenlegi helyzethez képest.

A jelenlegi kettős könyvvitelt vezetők körében javasolt számviteli módszereket, illetve azok lehetséges alkalmazási területeit / adózási (áfa) vonzatait az alábbi táblázat tartalmazza:

Az általános kettős könyvviteltől eltérő módszerek			
Módosított kettős	Pénzforgalmi szemléletű	Bevétel és ráfordítás	Bevétel
		nyilvántartása	
Kisvállalkozás ^a	Mikrovállalkozás ^b	Egyéb vállalkozás ^c	Egyéb vállalkozás ^c
Beszámoló formája: Egyszerűsített beszámoló	Beszámoló formája Adóbevallás (pénzforgalmi beszámoló) *	Beszámoló formája: Adóbevallás (eredményről szóló	Beszámoló formája: Adóbevallás
Csak mérlegcsoportok Választható: - az elhatárolás - a céltartalék képzés - az értékcsökkenés - az értékvesztés - a készletnyilvántartás - a devizás tételek év végi értékelése - a kiegészítő mellék kevesebb adattal Áfa alany	Pénzbevételek és pénzkidadások (pénzforgalmi kettős könyvvitel) - költség=ráfordítás - beszámoló leltár alapján - nincs céltartalék - pénzügyi eredmény egyszerű levezetése, ami egyben az adóalap is. Áfa alany.	Választhatja az áfa alanyiságot ^d	Nem lehet áfa alany.

^a Kisvállalkozás: 10-50 fő közötti foglalkoztatott létszám és 500 mFt – 2,5 mrd Ft közötti éves nettó árbevétel vagy mérleg-főösszeg.

^b Mikrovállalkozás: 2-10 fő közötti foglalkoztatott létszám és 25-100 mFt közötti éves nettó árbevétel vagy mérleg-főösszeg.

^c Egyéb vállalkozás: 2 fő alatti foglalkoztatott létszám és 25 mFt alatti éves nettó árbevétel vagy mérleg-főösszeg, valamint létszámtól függetlenül az EVA-t választó bármely formában működő (nem egyéni) vállalkozás.

* Csak adóbevallási célra készül. Felfelé (a bonyolultabb beszámoló készítés és könyvelés) saját döntés alapján választható

^d Az áfát befizetni csak akkor kell, ha a negyedév végén több a fizetendő, mint a levonható, függetlenül attól, hogy befolyt-e vagy kifizette-e.

Az árrendszer, és az adó- és illetékrendszer kapcsolata*

Antal Dániel**

Egy modern, összetett gazdaságban az árrendszer garantálja, hogy a javak ahhoz a termelőhöz és kereskedőhöz kerüljenek, aki a legversenyképesebben, a legjobb feltételekkel tudja azt a hazai vagy világpiacra szállítani. Az árrendszer ezt a képességét és nélkülözhetetlenségét a huszadik századi gazdaságtörténet során olyan szélsőséges helyzetekben is megőrizte, amikor a háborús kényszerpusztítás vagy a totális állam megpróbálta a piacgazdaságot felszámolni – ilyenkor a névleges árakat tükröző törvényes fizetőeszközt más, pénzként viselkedő csereeszköz váltotta fel, a rögzített árak mellett feketepiaci - és árnyékárak jelentek meg. Az árrendszer a termelési tényezők valós rendelkezésre állásának költségét kell tükrözze ahhoz, hogy a gazdaság szereplői felismerjék a versenyképes ajánlatokat, illetve a piacon a vásárlók versenyáron tudjanak vásárolni, az eladók a versenyképes kínálokhoz igazodva tudjanak eladni.

Az árrendszert leggyakrabban eltorzító tényezők az adók, vámok, kvóták, a monopóliumok, illetve az állami termelési- vagy ártámogatások, továbbá az infláció és a szélsőséges pénzügyi körülmények. A magyar gazdaságban a vámok és kvóták szerepe az EU-csatlakozással minimálisra csökkent. Ezzel együtt a magyar ár- és pénzügyrendszer számos, a fejletlen országokra jellemző válságtünetet produkált a kétezres években: a magas infláció, a gazdasági szereplők betéti- és hitelügyleteinek kamata, illetve az euró széles körű elterjedése a belföldi tranzakciókban mind nehezíti a piacgazdaság normális működését, a versenyképes és versenyképtelen cégek szétválását.

1. Az árrendszer közvetlen állami befolyásolása

Az árrendszer közvetlen, tervgazdasági befolyásolása a kereslet és a kínálat zavaraihoz, hiányhoz, és ennek nyomán a gyenge minőség fennmaradásához vezetett a tervgazdaságban. A hiánygazdaság áruai a világpiacon csak ritkán állták meg a helyüket, ami a természeti erőforrásokban szegény magyar gazdaság számára különösen nagy nehézségeket okozott. A magyar gazdaságban az árrendszer tervgazdasági jellegű, illetve politikailag motivált manipulációja az árak rögzítésével és állami ártámogatásokkal is jelen van a gazdaságban; mindkettő közvetlenül és közvetve is rontja a magyar gazdaság versenyképességét.

Olyan esetekben, amikor nem beszélhetünk versenypiacról, a piacgazdasági árak szabályozása a legszabadabb gazdaságokban is természetes és szükséges. Az európai piacoknál kevésbé szabályozott egyesült államokbeli piacokon az USA megalapítása óta jelen van az árszabályozás intézménye. A modern árszabályozás célja, hogy a versenypiacihoz hasonló profitszintű, a költségeket figyelembe vevő, a biztonságos termelést biztosító profitszintre igazítsa a monopóliumok, illetve más miatt nem működő piacok árait. Az árak ilyen természetű szabályozása egyrészt fogyasztóvédelmi célúak, például úgy kerülnek meghatározásra, hogy ne lehessen a lakosság szegényebb rétegeit kizárni a fűtési energia vagy a tömegközlekedés használatából. Ugyanilyen fontos a

* A javaslati anyag a Kerekasztal 2008. március 13-i ülésén került először bemutatásra. Jelen írás 2009 májusában készült.

** A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal tagja, a Kerekasztal Üzleti Környezet munkacsoportjának vezetője. Az ITCB Consulting Kft alapítója és szakmai vezetője.

versenyképesség szempontja is: a versenypiaci szereplőktől a nagy monopóliumok ne tudjanak olyan magas árakat kérni a fennmaradásuk, piacra jutások érdekében, hogy más piacokon megszűnjön vagy csökkenjen a termelés.

Az árszabályozás az OECD tagállamaiban, de különösen az Egyesült Államokban és az Európai Unióban a politikusoktól független, a jegybankokéhoz és a bíróságéhoz hasonló jogállású, kizárólag a költségek, kereskedelmi kapcsolatok, fogyasztói kiszolgáltatottság objektív mércéit alkalmazó árszabályozó hatóságok és testületek feladata kellene, hogy legyen. Az árszabályozó hatóságok a monetáris hatósághoz hasonlóan az egész gazdaság összes polgári szerződésébe lényegileg beavatkoznak, amikor a mindenki által használt közművek árait megváltoztatják. A szerződések megváltoztatásának joga nem éri el célját, ha választott politikusok, különösen a kormányok kezében van. A rendszerváltáskor létrejött, átmenetinek szánt Magyar Alkotmány az árszabályozói függetlenséget nem tartalmazza.

Az EU mintára létrejött, félig független árszabályozó szervezetek működésébe a magyar politika (a legtöbbször törvénytelen, illetve alkotmányellenes eszközökkel) az elmúlt években mindig beavatkozott, így megkérdőjeleződött az energia-árszabályozás függetlensége, megszűnt a vasúti árszabályozás függetlensége, és nyomás alá került a távközlési és postai árszabályozás függetlensége. Ennek eredményeként Magyarországon európai viszonylatban is igen magasak az áramárak, az ipari fogyasztók számára nagyon magasak a gázárak. Még mindig politikusok határozzák meg a vasúti és postai tarifákat. Egyes termékek valós ára nem ismerhető, a keresztfinanszírozás elrejteti a valódi nemzetgazdasági versenyelőnyöket és versenyhátrányokat, például a postai levélforgalom fenntartását a fizetési tranzakciók jelentős részét meghatározó csekkforgalom nyereségéből fizetik meg. A vasúti közlekedés egyes szegmensekben világviszonylatban is nagyon drága, ugyanakkor tömegek ingyen vehetik igénybe. A vasúti monopóliumok vesztesége évente átlagosan (reálértéken) közel 200 milliárd forintnyi többlet adóbevételi szükségletet termel. A 2009-ig fennmaradt a gázártámogatás intézménye konzerválta Magyarország egyoldalú gázfüggőségét, és lehetetlenné tette alternatív háztartási fűtési módok elterjedését. Magyarország 1995-2008. között kétszer került olyan helyzetbe, hogy a világpiacról származó összes exportbevételének mintegy 15 százalékát fosszilis energiahordozók importjára kellett fordítsa, miközben ezek eltüzeléséhez az adófizetők (fokozatosan csökkenő mértékben) száz- majd tízmilliárd forintokkal járultak hozzá.

Az ártámogatások az egész nemzetgazdaság világpiaci alkalmazkodását teszik nehezzé. A gázártámogatások összege olyan nagy volt, hogy jelentős lakossági csoportoknál, egy összegben a lakossághoz juttatva elégséges tőkét képezett volna a fűtésrendszerek cseréjéhez és az egyre dráguló gáztól való függőség teljes megszüntetéséhez. Az ilyen jellegű ártámogatásokat egy piacgazdaságban olyan szociális támogatásokkal kell felváltani, amelyek lehetővé teszik, hogy a támogatás alanya szabadon döntsön annak felhasználásáról, például úgy, hogy a támogatásból fizeti a gázszámlája egy részét, vagy ugyanebből az összegből szigeteli a nyílászáróit és csökkentti a fogyasztását és a jövőbeli gázszámláit is. Mivel az ártámogatások nem beválthatók, a mértékük szükségtelenül magas. A tömegközlekedési támogatások olyan „szociális vívmányok”, amelyek különösen a közszférában az alacsony béreket, illetve az alacsony nyugdíjakat hivatottak kompenzálni. Mivel a szegény rétegek esetében gyakran a pénzbeli segítség több problémát orvosolna az ingyenes utazás lehetőségénél, szükségképpen csak aránytalanul nagy és széles körű (gyakran a családtagokra is

kiterjedő) utazási ártámogatás ellentételezi a hiányzó családi bér-, nyugdíj- és segély jellegű jövedelmet.

A privatizált közműmonopóliumok (villamosenergia-, gázenergia-, víz- és csatornaközmű) esetében a magántulajdonú, vagy rosszul működő önkormányzati monopóliumok európai viszonylatban is igen magas árakat követelnek, illetve a hiányzó árjelzések miatt értelmetlen beruházásokat finanszíroztatnak az adófizetőkkel. Magyarországon az európai átlagnál körülbelül húsz százalékkal magasabb az áram ára.

A korszerű árszabályozási rendszer és a politikailag motivált, közvetlen állami beavatkozások mértéke a magyar piacgazdaság versenyképtelenségének egyik fő oka. A magánmonopóliumok indokolatlanul magas árai (különösen az energiapiacok egyes szegmenseiben), az állami és önkormányzati vállalatok kolosszális, adófizetők által ellentételezett veszteségei (különösen a tömegközlekedésben), illetve a tényleges és fizetőképes kereslettől függetlenül végrehajtott beruházások költségei (különösen az önkormányzati vízhálózatokban és az állami közlekedési infrastruktúrában) összességében a GDP néhány százalékával terhelik a versenypiacon működő magyarországi vállalkozásokat. A teher az európai viszonylatban túlzottan magas közművek, árában közvetlenül, illetve az ártámogatást és veszteségfinanszírozást tartalmazó magas adóterhekben közvetetten jelentkezik. A nem EU-konform magyar árszabályozási rendszer lényegében egy jelentős többlet-adónemnyi terhet ró a hazai gazdasági szereplőkre.

A magyar vállalkozások versenyhátrányát okozó, voluntarista állami árbeavatkozásokat a következő intézkedésekkel lehet megszüntetni:

- Az adó- és árrendszer következetes szétválasztása, az árak felszabadítása vagy versenyár /költségalapú szabályozása; a szegény fogyasztók közvetlen, pénzügyi támogatása ártámogatás és ingyenes javak juttatása helyett.
- A legjobb OECD és EU gyakorlatnak megfelelő, független árszabályozó hatóságok felállítása a közművi szektor egészére (energia, vasút, repülőtér, víz- és csatorna, posta).

2. Az adórendszer és a versenyképesség kapcsolata

Egy jól működő piacgazdaság az adók ártorzító hatását meglepően jól tudja kezelni. Az adórendszer, függetlenül attól, hogy a béreket, a tőkejövedelmeket, a fogyasztást, az exportot, az importot vagy az ingatlanokat adóztatja meg, csak szélsőségesen diszkriminatív és aránytalan teherelosztás esetén csökkenti a versenyképességet. Ugyan a Gazdasági Versenyképesség Kerekasztalon többségi vélemény alakult ki arról, hogy a magyarországi adórendszer a munkabérekre rakódó, világviszonylatban is kiemelkedő adó- és kötelezően fizetendő járulékterhek miatt ilyennek tekinthető, a nemzetközi összehasonlítások és a nemzetközi szakirodalom erre a hatásra kevés mérhető eredményt mutat. Az adórendszer ettől függetlenül számos, a gazdasági szereplők versenyképességét rontó részszerepet tartalmazhat. Magyarországon ilyen az úgynevezett „kisadók”, valójában különféle adók, illetékek, járulékok és hatósági díjak kusza, a középkori Magyar Királyságot és a török hódoltságot idéző dzsungel, amely nem tervezett és diszkriminatív módon, de egyes vállalkozásokat különösen magas mértékben súlyt.

Az adók olyan ellentételezés nélküli közterhek, amelyeket az adók alanyának, lehetőség szerint azonos mértékben és feltételekkel – esetleges nemzetgazdasági célú kedvezmények igénybe vételével – meg kell fizetnie. A közigazgatási díjak olyan árak, amelyek valamilyen, az ügyfél kérelmére induló közigazgatási szolgáltatásért fizetendő. A közigazgatási díjak elvileg – a tv. rendelkezéseinek megfelelően – költségalapúak. A járulékok olyan, törvény vagy szerződés alapján előírt befizetések, amelyek valamilyen pénzügyi vagy természetbeni várományra (például nyugdíjra, sürgősségi betegellátásra, stb) jogosítják fel a járulék fizetőjét.

3. Az illetékek versenyképességet rontó hatása

Az illetékek olyan régi magyar terhek, amelyek jellegüknél fogva ellentételezés nélkül, adó jellegű közterhek, vagy elvileg költség- és használatarányos bírósági és közigazgatási eljárási díjak. A költségarányosságnak a magyar intézményrendszerben nincsenek garanciái, illetve az illetékek egy része (pl. perilletékek) egyszerre adó- és díjjellegű. Az illetékek rontják a legjobban egyes vállalkozások versenyképességét, mivel közteher-szerűen meg kell őket fizetni, ugyanakkor sem a vállalat teherbíróképességét (forgalmát vagy nyereségét) sem pedig az igénybe vett közigazgatási szolgáltatások mértékét nem veszik figyelembe¹.

A nem ellentételezett illetékek lényegében olyan adók, amelyet az adórendszeren kívül, jövedelemtől és anyagi helyzetétől függetlenül, rengeteg egyedi méltányossági kérelem lehetősége mellett kell megfizetni. Az ellentételezett illetékek olyan önálló bevételi forrást képeznek az igazságszolgáltatásnál és a közigazgatásnál, amelyek anyagi érdekeltséget teremtenek az ügyek számának fokozásában, a fellebbezésekre okot adó döntésekre és az elutasításokra. Az ellentételezett illetékek diszfunkcionális működése az egyik legnagyobb versenyhátrány, a túlzottan bürokratikus állami működés fenntartásának anyagi motivációját és alapját teremti meg. Az Illetéktörvény felhatalmazása alapján szedett bevételek esetében gyakran elvárás, hogy a bevételre jogosult más – esetleg nem is a szervnél lévő – közfeladatot is keresztfinanszírozzon a bevételből, ami gyakorlatilag „autonóm” kisadókivetési jogot teremt. (Az ellentételezett illetékekkel – vagyis a közigazgatási és bírósági eljárási díjakkal - külön alfejezet foglalkozik).

Az illetékek elhatárolását a törvényben meghatározott adóktól és a közigazgatási díjaktól közigazgatási, költségvetési vagy közgazdasági megfontolás nem támasztja alá. Az illetékek csak jogpozitív módon határolhatók el az adóktól és díjaktól: illetékek azok a kötelezően fizetendő terhek, amelyeket az Illetéktörvény alapján vetnek ki.

Az illetékek a leggyorsabban növekvő mértékű közterhek, amelyek egyszerre vannak jelen a központi és az önkormányzati közigazgatásban: 2002 és 2003. között mértékük 36 százalékkal, 39,8 milliárd forintról 54,3 milliárd forintra nőtt az önkormányzati igazgatásban²; az egyes önkormányzatok gazdálkodásának ellenőrzése során azóta is gyakran visszatérő eleme ezek alultervezése³. A központi költségvetés

¹ Az Illetéktörvény mellékleteit vizsgálva látható, hogy a másodfokú eljárások illetéke gyakran az elsőfokú eljárás díjának a kétszerese, noha az elsőfokú eljárásban rögzítik a tényeket, így azok lényegesen nagyobb ráfordítást igényelnek a közigazgatás részéről.

² Dobos Lászlóné – dr Szelényi György: A helyi önkormányzatok 2003. évi gazdálkodásának eredményei I. [http://www2.pm.gov.hu/web/home.nsf/\(PortalArticles\)/A1F9358A4517A9ECC1256F5800305839](http://www2.pm.gov.hu/web/home.nsf/(PortalArticles)/A1F9358A4517A9ECC1256F5800305839)

³ Ld. Az Állami Számvevőszék megyei, megyei jogú városok gazdálkodására vonatkozó ellenőrzéseit.

illetékbevételei pedig az 1996. évi, az összbevétel 1,5% alatti értékről mintegy 2,3 százalékra nőttek, és 2008-ban már mintegy 131 milliárd forintra rúgtak, ami messze meghaladja a gyakran emlegetett ún. „kisadók” mértékét. Az illetékek egy része a vállalkozásokat, egy része a lakosságot terheli aránytalanul.

1. ábra: Illetékek a központi költségvetési bevételek arányában

Forrás: PM honlap (költségvetési adatok).

Az ellentételezési elemet nem tartalmazó, lényegében adóként működő illetékeket adóként kell meghatározni, illetve hasonló adónemekkel kell összevonni. Például az ingatlan forgalmi illetéke lényegében egy speciális forgalmi adó, amelyet az általános forgalmi adóval, vagy az esetleg bevezetésre kerülő ingatlanadóval is össze lehet és kell vonni. A közteher jellegű illetékekkel kapcsolatos nagyszámú, bürokratikus, egyéni mérlegelést igénylő méltányossági csökkentési lehetőséget normatív, rászorultság-elvű, az adórendszerbe illesztett szabállyal kell felváltani (pl. jövedelemsávokhoz, illetve vállalati nyereségesség arányához kötni). Az adójellegű illetékek megszüntetése akkor hozhat jelentős adminisztratív egyszerűsítést, ha nem jár újabb adóbevallások, adó kivételek, adónemek bevezetésével.

Az elvileg ellentételezett illetéket, ideértve a bírói szervek eljárásáért fizetendő díjat a közigazgatási díjakhoz hasonlóan a tényleges költségekhez kell igazítani, és a korszerű monopol-árszabályozáshoz hasonlóan törvényben rögzíteni kell azoknak a technikai innovációval arányos csökkentését. Például a bírósági illetékek helyett kiszabandó eljárási díjak mértékét az elektronikus nyilvántartások (jogtárak, adatbázisok) miatt csökkenő adminisztrációs és keresési költségek mértékével arányosan kell csökkenteni.

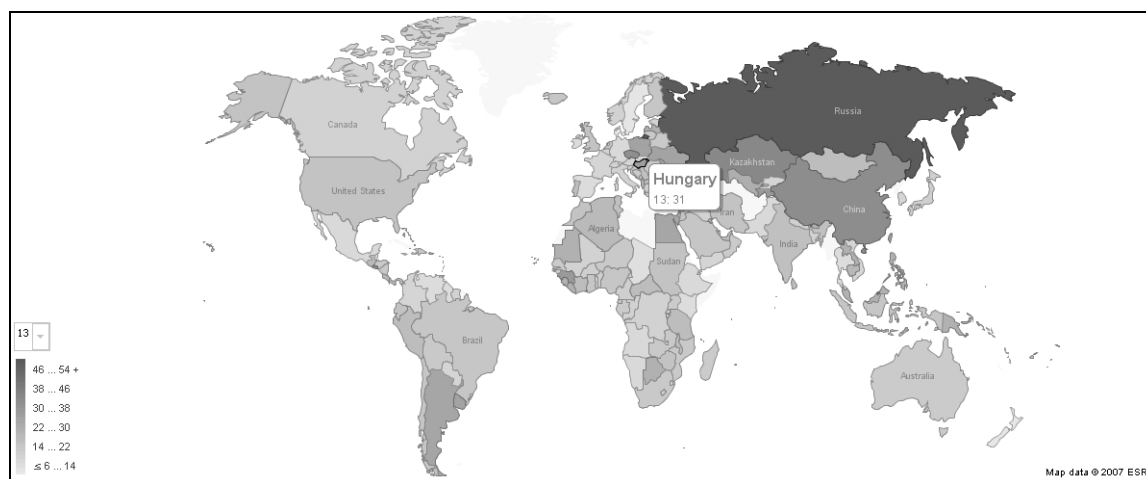
A bírói eljárásokért fizetendő költségtérítést a közigazgatási díjakhoz hasonlóan az Állami Számvevőszékkel, vagy más, a bírói igazgatástól független szervezettel kell meghatározni vagy felülvizsgáltatni.

Az illetékeket az adókkal és eljárási díjakkal történő összevonások után el kell törölni, az illetéktörvényt hatályon kívül kell helyezni.

4. A közigazgatási és bírósági díjak mint közterhek és bürokratikus terhek

A közigazgatási díjak olyan árak, amelyek valamilyen, az ügyfél kérelmére induló közigazgatási szolgáltatásért fizetendők. A „lakosság széles körét nem érintő” közigazgatási díjak mértékét általában az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 67. § (3) bekezdése alapján „úgy kell megállapítani, hogy az az adott eljárással kapcsolatban az eljáró hatóságnál felmerülő és másra át nem hárítható valamennyi költségre fedezetet biztosítson. Változó költségigényű eljárások (szolgáltatások) esetében a díj összegét átalány jelleggel kell meghatározni”. A közigazgatási díjak tehát elvileg más monopóliumok szabályozott áraihoz hasonlóan költségalapúak, ugyanakkor a díjak megállapítását a közigazgatási szervet felügyelő miniszterek és a pénzügyminiszter közösen végzik el. Több közigazgatási szerv esetében a díjak bizonyíthatóan meghaladják a közigazgatási szolgáltatás költségét – ezt igazolja, hogy a minisztériumok rendszeresen már az év elején terveznek a díjtöbblet elvonásával, illetve a közigazgatási szervek vezetőinek a legtöbbször a költségvetési felügyeletet ellátó szerv, például minisztérium a költségvetése megállapításakor díjbevételi kötelezettséget ír elő, sőt, annak teljesítéséhez prémium-fizetést köt. Így a közigazgatási díjak megfizetése lényegében a törvényhozás által nem ellenőrzött adófizetéssé válik.

2. ábra: Példa: Egy raktárépület felépítéséhez és üzembe helyezéséhez szükséges hatósági engedélyek és hozzájárulások száma világszerte (Magyarország: 31 darab)

Forrás: World Bank, Many Eyes⁴

A közigazgatási szervek így kétszeresen is érdekeltek a díjak rejtett adószerű átalakítására. Egyrészt érdekeltek a valós költségek eltúlzásában (így a díjbevételből a tényleges bér és rezsiköltségek levonása után díjtöbblet marad), másrészt a közigazgatási eljárások végrehajtását szabályozó, a felügyeletüket ellátó miniszterrel

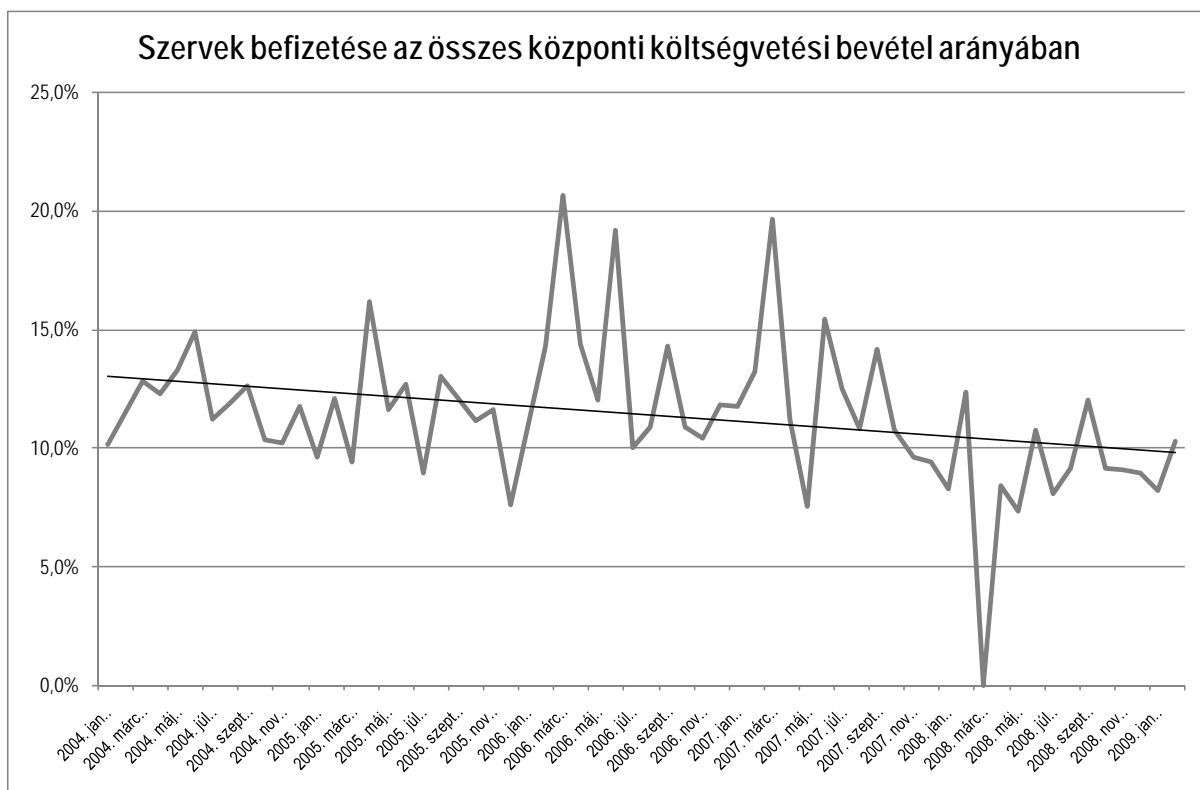
⁴ <http://manyeyes.alphaworks.ibm.com/manyeyes/visualizations/dealing-with-construction-permits-wo>

együttesen érdekeltek a szükséges közigazgatási eljárások darabszámának növelésében, esetleg egyébként közigazgatási szempontból egy eljárás keretében elintézhető ügyek több eljárásba darabolásában. A közigazgatási eljárások száma a költségvetési bevételt előíró, és azt elvonni jogosult miniszterek rendeleteiben kerülnek meghatározásra, akik a rendeletben a jogalany számára előírt eljárások számát (például engedélyek, tanúsítványok, hozzájárulások kérése) tág határok között növelhetik.

A közigazgatási eljárási díjak – az Áht. szerint elvileg csak véletlenül előforduló – többlete rendszeresen legalább az összes díjbevétel 10 százalékára rúg, amelynek mértéke körülbelül a kisadók összes bevételével, néhány tíz milliárd forinttal egyenlő. A közigazgatási díjakat arra vetik ki, akire valamilyen ágazati törvény alapján tudják, ezért különösen aránytalanul terhelik a vállalkozásokat. A költségvetési tervekben előírt díjbevételi kötelezettségek, a tényleges költségek ellenőrizetlensége, illetve a miniszterek és felügyeleti szervek érdekeltsége az eljárások számának és díjának emelésében okozza azt, hogy Magyarországon világviszonylatban is kimagaslóan sok és drága bürokratikus eljárással kell megküzdenie a vállalkozásoknak.

Közvetlenül nem állapítható meg részletes ellenőrzések nélkül, hogy mekkora az egyes közigazgatási eljárások díjainak az indokolatlan, nem valós ügyfélre terhelt része. Ugyanakkor árulkodó, hogy az Áht. folyamatos szigorítása, például az ún. maradványok felhasználásának megnehezítése dacára a központi költségvetés bevételeinek aránya a 2004. évi kb. 13 százalékról csak az összes központi költségvetési bevétel 10 százalékára csökkent.

3. ábra: Szervek befizetése az összes központi költségvetési bevétel arányában

Forrás: PM honlap, költségvetési adatok

- A költségvetési és a bírósági díjak megállapítását vagy felülvizsgálatát – a más, nem állami monopóliumok, például az energia- és vasúti tarifák meghatározásához hasonlóan – egy szakmailag felkészült, a végrehajtó hatalomtól költségvetésileg és irányítási rendjében is független szervezetre kell bízni a Pénzügyminisztérium helyett. Ilyen alkalmas szervezet lehet az Állami Számvevőszék.
- Olyan módon kell megszüntetni a közigazgatási szervek és felügyeleti szerveik érdekeltségét a díjbevétel növelésében, hogy az ún. fejezetgazdák ne kapjanak lehetőséget a díjbevételi irányzatok elvonására, átcsoportosítására, az esetleg keletkező bevételi többlet a költségvetési hiányát vagy az államadósságot csökkenthesse.
- A díjtételek felülvizsgálatát követően a közigazgatási szervek bevonásával felül kell vizsgálni az összevonható, elhagyható, illetve mérsékelhető számú közigazgatási eljárások körét. Az érdemi deregulációban az eljárásokat legjobban ismerő szervezetek csak azt követően lesznek érdekeltek, hogy a kettős anyagi kényszer alól felszabadítják őket.

5. A járulékok mint közterhek

A járulékok olyan, törvény vagy szerződés alapján előírt befizetések, amelyek valamilyen pénzügyi vagy természetbeni várományra (például nyugdíjra, sürgősségi betegellátásra, stb) jogosítják fel a járulék fizetőjét. A járulékrendszer olyan célzott pénzügyi rendszer, amely a járulékfizetők számára különféle várományokat finanszíroz. A járulékrendszerek jelentős, szolidarisztikus belső újraelosztási szint mellett különböző kiterjedtségű és lefedettségű jóléti intézményeket – alapvetően társadalombiztosítást – finanszíroznak. A Világgazdasági Fórum jelentése szerint a járulékból finanszírozott magyar közegészségügyi ellátás jelenlegi formájában is inkább növeli, mint csökkenti Magyarország versenyképességét. A versenyképesség fokozásának egyik célja éppen az, hogy a nemzetgazdaság megfelelő jövedelemmel rendelkezzen ahhoz, hogy az ilyen típusú fogyasztást finanszírozni tudja. Az előregedő népességű országok éppen azért kényszerülnek a versenyképességüket növelni, hogy a viszonylag szűkülő belföldi piacuk helyett a világpiacról vonjanak be olyan jövedelmeket, amelyekből a lakosság meglévő jóléti szintjét akár kisebb aktív korú népességgel is finanszírozni tudják.

A járulékrendszer és a versenyképesség szembeállítása hamis dilemma. A járulékok elvileg valamilyen szolgáltatást vásárolnak, amelyeknek mértékét úgy lehet csökkenteni, ha a szolgáltatás ára a technikai innovációnak vagy a versenynek köszönhetően csökken például az időskori ápolásban vagy a betegellátásban. Magyarországon a járulékok kérdése azért van közvetlen kapcsolatban a versenyképességgel, mert az államilag kötelezővé tett járulékrendszerek kétféleképpen is összefonódnak az adórendszerrel. Egyrészt a nyugdíjjárulékok – és az elmúlt két adóév kivételével az egészségbiztosítási járulékok – nem fedezik az aktuálisan fizetendő nyugdíjvárományok és egészségbiztosítási kifizetések mértékét, ezért azokat jelentős mértékben adóból pótolják. Másrészt Magyarországon hagyományosan a járulékokat a munkaadó, az adókat a munkavállaló „fizeti”, ezért nehéz olyan adócsökkentést végrehajtani, ami a munkaadók és a munkavállalók számára egyaránt kedvező. A járulékcsökkenés esetlegesen kedvező versenyképességi hatása az, hogy más eszközzel

a bérekhez kapcsolódó közterhek a munkaadó számára érzékelhető módon nem csökkenthetők; ugyanakkor a hatás annyiban illuzórikus, hogy a kieső várományfedezeteket ebben a rendszerben más adókból, például az általános forgalmi adóból, pótolni kell.

A közgazdaságilag ideális járulékrendszerek önfinanszírozóak, és versenyképes áron előállított szolgáltatásokat (élet- és nyugdíjbiztosítási termékeket, egészségügyi szolgáltatásokat, innovációkat) finanszíroznak. A járulékrendszer versenyképessége lényegében a járulékból fizetett szolgáltatások versenyképességével és nem a nemzetgazdaság egészének versenyképességével függ össze. A magyar, vegyes rendszerben, ahol a várományok nem fedezett részét adóból pótolják, a járulék- és adórendszer versenyképességre gyakorolt hatása összekeveredik.

Megjegyzések az adórendszerhez és adóreformhoz*

dr. Pásztor Miklós**

A következőkben az általános reform elképzelésekhez képest más megközelítés kívánok bemutatni. Az alábbi szöveg egy vitában született és formája őrzi ezt a helyzetet és túlzottan kifejtő-értelmező megoldásnak sem tekinthető. Talán kiindulópontként megfelel későbbi munkákhoz.

Népszerű érv a "nyugati" országok gazdagságára hivatkozni gazdaságpolitikai ügyekben és ezzel magunkat felmenteni. De, gondolom, egyikünk sem akar azon országok sorába tartozni, amelyekben igen alacsony az adózás és ezzel az életszínvonal is, de magas a láthatatlan gazdaság és a szegénység. Létezik ilyen összefüggés is.

Az adózás szintje, ugyanis nem a gazdagsággal és a versenyképességgel függ össze, hanem az adott társadalom és ország politikai kultúrájával és az állami intézményekbe fektetett bizalommal.

Van még egy igen fontos statisztikai összefüggés is, nevezetesen, hogy mit is kell az állam jövedelemcentralizáció alatt érteni. Az USA ezen mértéke azért olyan alacsony, ha alacsony, mert jó néhány, nálunk állami bevételként nyilvántartott pénzügyi műveletet nem vesznek számba, pl. az egészségügyi kifizetéseket. Ettől még elég sokat költenek rá és nem bizonyítottan hatékonyabban, mint mások, akik a nem-piaci megoldásokat választották.

Általában is lehetne a társadalombiztosítási költségeket a állami rendszereken kívül kezelni, ahogyan azt Bismarck is inkább gondolta annak idején, hiszen éppen azért találta ki ezt a formát, hogy ne az állami segélyezési alapok kezdjenek túlterheltté válni. Az már egy másik történet, hogy miért lettek ezek fél-államiak általában és miért államiak különösen nálunk.

Mindebből számomra csak annyi világos, hogy a versenyképesség alig van kapcsolatban az adózással. Helyesebb lenne csoportunkat versenyképességi és adózási kerekasztalnak nevezni.

Számomra a adórendszer és versenyképesség együttes kezeléséről szóló vita nem szól másról, mint a menedzser hibák és problémák rossz értelmezéséről és a ló áttolásáról a Só utcába (A Karpfenstein utcából, amit a rendőr nem tudott hallás után leírni.)

A magyar hatékonysági problémák jó része ugyanis inkább menedzsment okokra vezethető vissza, mint munkavállalói-végrehajtói gondokra, ahogyan azt több vizsgálat már sokszorosán bebizonyította. Az emiatt keletkező pénzügyi hiányokat természetesen lehet a túlzott adóztatásra kenni, de talán nem szerencsés és nem túl gyümölcsöző.

Magyarország nem túladóztatott, az átlag alatt van, de államilag túlkölt és rossz szerkezetben szedi be az adót - ez lehet probléma, bár vizsgálni kellene ennek részleteit.

* A javaslat a Kerekasztal 2009. december 17-i, az adórendszer 2009-es átalakításával kapcsolatos vitáján merült fel, mint kisebbségi vélemény a Kerekasztal által elfogadott javaslati anyaggal szemben.

** A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal tagja, a Munkástanácsok Országos Szövetségének (MOSZ) elnökségi tagja, a Budapesti Corvinus Egyetem tanára.

Ezért én elválasztanám a versenyképesség és az adózás ügyét. A versenyképességhez csak egy problémát említve: ma már Magyarország elvesztette a versenyt a nemzetközi munkapiacra is, hiszen alig tud migráns munkaerőt felmutatni - már a román és bolgár munkaerő sem jön hozzánk a magyar nettó bérekért, még szlovákiai munkaerőt kaphatunk némi szlovák állami támogatással - közlekedési költségtérítéssel a válságövezetekből.

Visszatérve az adóhoz: változatlanul úgy gondolom, hogy a személyi jövedelemadó kellene úgy módosítani, hogy ne kelljen a tb-hez nyúlni, mert azért közvetlen szolgáltatást kapunk - ennek az intézményrendszerben is ki kellene fejeződni, de ez másik kérdés.

Szolidaritási adó kellene talán helyette az átlagbér feletti sávban, kedvezmények nélkül, megfelelő mértékkel, befoglalva a tőkejövedelmeket is. Ez az adminisztrációval valóban és lényegesen csökkentené.

Lényegesebb szempont az "elköltségelt" jövedelemkivétek problémája - menedzserdíjak, gépkocsi költségek, stb. Erre nehéz olyan megoldást találni, amelyik minden szempontból megnyugtató lenne, de keresni kell, és talán még nem jutottunk a keresés végére.

Egyébként pedig az eltörölt kedvezményeket jelentős mértékben kompenzálnák a elengedett jövedelemadó tömeget. Talán a minimálbér környékén kellene kompenzálni, itt talán kellenének kiegészítő eszközök - étkeztetés és pénztári befizetés területén.

Ugyanakkor látni kell azt is, hogy ebben az esetben az önkormányzatoknak történő visszaosztás szinte lehetetlen intézmény, mert ez a jövedelemadó forma még centralizáltabb, mint a mai. Azaz egy sokkal gazdagabb és szabadabb, de a terhelhetőséget is biztosító helyi adórendszer lenne a megoldás. Ennek elemei ma alig látszanak, még kutatás szintjén sem. Nem beszélve arról, hogy kétharmados törvényként az elfogadtatása szinte lehetetlen.

A fogyasztási és hasonló adók már így is túlterheltek, azok tovább már nem terhelhetőek az eddigi tapasztalatok alapján - növelésük inkább a zsebimportot fokozza és az adóbevétel csökkenését.

A vállalati adókkal az a probléma, hogy túl sok ígéret hangzott el ezekkel kapcsolatban, amelyek nem váltak valóra, így nehéz hozzájuk nyúlni. Jelentőségüket azért jelzi, hogy sok külföldi tulajdonos inkább "menedzser"-költségként utal át jelentős összegeket olyan országokba, ahol a mind a vállalati adó, mind a személyi adózás lényegesen magasabb, mint nálunk. Vajon miért? Talán a TÁNYA mértéke nem is olyan fontos, még ha effektív mértéke 10% körül van is? A kivételek eltörlésével egyet lehet érteni, kivéve a munkanélküliség foglalkoztatását, amely egyben a hátrányos helyzetű térségek preferálását is jelenheti - azaz csak egy kivétel maradna az egész „jövedelemadó” rendszerben.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy minden ötlet a már adózókat érinti és nem a számla nélküli gazdasági életet. Lényeges tartalékok ott láthatóak. Ha majd a nem-foglalkoztatott aktív korúak aránya lényegesen csökkenni fog, akkor vissza lehet térni a tb-járulék csökkentésére.

A kisadók esetében az innovációs tanulmánnyal, úgy gondolom, új helyzet állt elő. Nem az adminisztráció sok, hanem az értelme nem nagyon látható. Például az

innovációs adónál tudható volt, hogy jelentős része a kutatói-egyetemi intézményhálózat fixköltségeinek fedezéséül szolgál, de a bemutatott tanulmányok szerinti hatékonysági mérték mégis váratlan. Részben hasonló a helyzet a képzési hozzájárulással, de ott a hatékonysági probléma talán kisebb mértékű, így az eltérítés kisebb mértékű (és rejtettebb), tapasztalataim szerint. Ezek eltörlése ezért ugyanolyan mértékben indokolt lehet, mint átalakítása vagy megőrzése. Ezt még vizsgálni kellene.

Némi tartalék a zöldadók és az ingatlan terén lehetséges. Zöldadó, ha az nem a benzin további adóztatását jelenti. Az ingatlan pedig abban az esetben, ha az kifizethető, aminek ma kicsi a realitása tömegek számára. Ez ügyben kevés a vizsgálódás, az eredmény még inkább.

Egyébként pedig lehet az ÁFA, a vállalati jövedelemadó és a szolidaritási adó közös kulcsos, akár 25%-os mértéken. A környezet a fontos ebben és nem az egyszerűsítés, ami ezzel még nem állna elő. A lényegesebb szempont talán az adótervezés hatásának minimalizálása.

Ja, és a magas keresetűek utáni munkáltatói TB-járulék eltörlését nem támogatom, ahogyan az egészségügyi járulékok megszüntetését és fejadónkénti kivetését sem. Ez a szolidaritási elv súlyos megsértése lenne.

A TB-járulék rendszer tavalyi szétdarabolása részben érthető – helyet akartak csinálni a magánpénztáraknak -, de nem magyarázható és nem adminisztrációsökkentő, megszüntetése indokolt lehet.

Az adórendszer átalakítása a környezet védelme és a versenyképesség javítása érdekében*

Lukács András**

1. A környezetvédelmi adóreform lényege és szükségessége

A környezetvédelmi adóreform lényege, hogy csökkentjük az élők munkát terhelő adókat, járulékokat, és az így kieső államháztartási bevételeket a súlyosan környezetszennyező, nagy energia- és nyersanyag-igényű tevékenységek fokozottabb megadóztatásával pótoljuk. A környezetvédelmi adóreform tehát költségvetés-semleges, azaz nem növeli, de nem is csökkenti az államháztartás bevételeit.¹

A környezetvédelmi adóreform szükségességét a környezetgazdászok és a környezetvédő civil szervezetek elsősorban azzal indokolják, hogy ezzel a módszerrel lehet sok esetben a leghatékonyabban védeni a környezetet. Példaként említem meg, hogy a Világbank volt vezető közgazdásza, Sir Nicholas Stern és munkatársai által elkészített, nagy visszhangot kiváltó tanulmány² az éghajlatvédelmi feladatok között az első helyen említi a következőket: „A kibocsátás-csökkentést célzó szakpolitikának három fontos eleme kell alapulnia: ezek az üvegházgáz-kibocsátás árképzése, a technológiai intézkedések és a kibocsátás-csökkentéssel kapcsolatos emberi magatartás megváltoztatása útjában álló akadályok megszüntetése. (...) A szakpolitika első eleme az üvegházgáz-kibocsátás árképzése. Az üvegházgázok gazdasági értelemben externáliák: az üvegházgázok kibocsátói okozzák az éghajlatváltozást, ezáltal költségeket rónak a világra és az elkövetkezendő nemzedékekre, de ők maguk nem szembesülnek tevékenységük összes következményével. Az üvegházgáz-kibocsátás megfelelő árképzése – akár közvetlenül, adóval vagy kereskedelemmel, akár közvetve, szabályozással – azt jelenti, hogy az embereket tevékenységeik teljes társadalmi költségével szembesítik. Ez az egyéneket és a vállalkozásokat arra készíti, hogy a magas üvegházgáz-kibocsátású áruktól és szolgáltatásoktól elpártoljanak, és az alacsony üvegházgáz-kibocsátású alternatívákba fektessenek be. A gazdasági hatékonyság követelménye rámutat az egységes globális üvegházgáz-kibocsátásár előnyeire: ez esetben ugyanis a kibocsátás-csökkentés ott valósul meg, ahol az a legolcsóbb.”³

A Stern Jelentés tehát azt is kimondja, hogy nemcsak környezetvédelmi, hanem közgazdasági szempontból is indokolt, hogy a szennyezők szembesüljenek tevékenységük valódi költségeivel. Jelenleg ugyanis általánosan elterjedt, hogy a súlyosan szennyező, egészségkárosító tevékenységeket folytatók nem fizetik meg az általuk okozott károk

* Lukács András korábbi javaslata az adórendszer környezetvédelmi szempontokat is figyelembevevő átalakításáról a Kerekasztal 2007 decemberében elfogadott adórendszeri javaslatcsomagjának mellékletét képezte. Jelen javaslati anyag 2009 áprilisában készült.

** A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal tagja, a Levegő Munkacsoport elnöke.

¹ Tehát itt nem kívánunk állást foglalni az állami újraelosztás mértékéről. Ezt egyébként már megtettük másutt: ld. **Az államháztartás ökoszociális reformja**, Levegő Munkacsoport, 2008, 33-44. oldal,

http://www.levego.hu/letoltes/kiadvanyok/zoldkolts_tan_2008.pdf

² Nicholas Stern: The Economics of Climate Change. The Stern Review, 2006.

³ Idézet a Stern Jelentés magyar nyelvű összefoglalójából:

http://www.rec.hu/Dokumentumok/STERNjelentes_HUN.pdf

költségeit.⁴ (Gyakran még egyéb költségeiket sem, ld. a személygépkocsi-használat elszámolása körüli visszasságokat, a teherfuvarozók sokszor jogsértő magatartását, a szakmai szempontokat mellőző építési engedélyezési gyakorlatot stb.) Mindez tulajdonképpen támogatásoknak felel meg, amelyek nagymértékben torzítják az árakat. Ez hibás gazdasági, gazdaságpolitikai döntésekhez vezet minden szinten – az állam, az önkormányzat, vállalkozások és az egyének szintjén egyaránt. Ez képezi Magyarországon is a versenyképességünk javításának egyik legnagyobb akadályát. Hosszabb távon pedig az egész (világ)gazdaság összeomlásához vezethet. Ernst Ulrich von Weizsäcker professzor ezt így fogalmazta meg⁵: „A szocialista országok gazdasága azért omlott össze, mert az árak nem a gazdasági valóságot mutatták. A kapitalizmus össze fog omlani, ha az árak nem mutatják az ökológiai valóságot.”

A GVK-ban folytatott viták során felmerült a kérdés, hogy az említett költségek (externáliák) beépítése az árakba vajon érdemben meg tudja-e változtatni az adórendszer szerkezetét, vagyis lehetővé teszi-e a munkabéren lévő közterhek számottevő csökkentését. A környezőtisztító tevékenységek túlnyomó része a primer nyersanyagok (nagyreszt a fosszilis energiahordozók) közvetlen és közvetett felhasználásához kötődik. Tehát elsősorban ezen nyersanyagok felhasználását kellene fokozottabban megadóztatni annak érdekében, hogy csökkenjen a természet terhelése, a

⁴Ezekről a költségekről jelentős nemzetközi kutatási programok folynak és folytak, komoly eredményekkel. Itt ezek közül csak néhányat említek a legfontosabbak közül:

ExternE: Az Európai Bizottság kutatási programja a külső költségekről, elsősorban az energia és a közlekedés terén: <http://www.externe.info/>

MethodEx: Az ExternE kutatási program kibővítése a külső költségek meghatározása legjobb gyakorlatának elősegítésére, valamint a kutatások kiterjesztésére a mezőgazdaságra, az iparra, a hulladékgazdálkodásra és más ágazatokra: <http://www.methodex.org/>

FISCUS: Az Európai Bizottság közlekedési kutatóprogramja keretében támogatott kutatás városi közlekedés költségeinek meghatározására és finanszírozási lehetőségeinek kidolgozására: <http://www.cordis.lu/transport/src/fiscus.htm>

UNITE: Szintén az Európai Bizottság kutatási programja keretében folyó kutatás a közlekedési valódi költségeiről **UNification of accounts and marginal costs for Transport Efficiency:** <http://www.its.leeds.ac.uk/projects/unite/>

Az **OECD** kutatási programjai a környezetvédelmi szempontból káros támogatásokról (Különösen: Environmentally Harmful Subsidies: Policy Issues and Challenges. OECD, 2003: http://www.ine.gob.mx/dgipea/download/harmful_subsidies.pdf;

Environmentally Harmful Subsidies. Challenges for Reform. OECD, 2005: <http://www.oecdbookshop.org/oecd/display.asp?lang=EN&sf1=identifiers&st1=512005081e1>;

External Costs Of Transport In Central And Eastern Europe. Final Report ENV/EPOC/WPNEP/T(2002)5/FINAL. OECD, Environment Directorate, Environment Policy Committee, Working Party on National Environmental Policy, Working Group on Transport, 2003: [http://www.olis.oecd.org/olis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/c5992f7516b50be2c1256d7c0039ec0f/\\$FILE/IT00148028.PDF](http://www.olis.oecd.org/olis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/c5992f7516b50be2c1256d7c0039ec0f/$FILE/IT00148028.PDF))

Az **IWW/INFRAS** tanulmányai a közlekedés külső költségeiről: <http://www.uic.asso.fr/environnement/External-Effects-of-transport.html>

Handbook on estimation of external costs in the transport sector. Produced within the study Internalisation Measures and Policies for All external Cost of Transport (IMPACT), Delft, February, 2008. <http://www.rapportsysteem.nl/artikel/index.php?id=702&action=read#> Magyar nyelvű ismertetése: http://www.levego.hu/kamionstop/kozl-extern_0804.pdf

Ajánlom még az érdeklődők figyelmébe az **Európai Környezetvédelmi Iroda** (EEB) „Környezetvédelmi pénzügyi reform” kampányának anyagait (http://www.eeb.org/activities/env_fiscal_reform/Index.htm), valamint a **Német Zöld Költségvetés Szövetség** (Forum Ökologisch-Soziale Marktwirtschaft, www.foes.de) anyagait.

⁵ A környezetvédelmi adókról szóló VIII. világkonferencián, Münchenben 2007 októberében. A konferenciáról szóló beszámoló: http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/munchen_0711.pdf

környezet szennyezése. Magyarországon 2006-ban nettó bérként összesen 5200 milliárd forintot, fosszilis energiahordozókra nettó 2300 milliárd forintot költöttünk. Az egyéb nyersanyagokra fordított kiadásokra vonatkozóan nem találtam megbízható adatot, azonban ezek összege 10 000 milliárd forint körülire becsülhető. (Ezt annak alapján állítható, hogy 2006-ban az APEH a társasági adó bevallás alá eső cégeknél az anyagjellegű ráfordításra összesen 49136,5 milliárd forintot mutatott ki, melyből az anyagköltségek 14715,3 milliárd Ft-ot tettek ki.) Tehát látható, hogy nagyságrendileg nincs különbség az élőmunkára és a nyersanyagokra fordított kiadások között, azaz ebből a szempontból az adóterheket az élőmunkáról át lehet csoportosítani a környezetkárosító tevékenységekre anélkül, hogy az változást eredményezne az adóbevételben.

2. Hatás a versenyképességre

A GVK-ban felmerült az a kérdés is, hogy a környezetvédelmi adóreform végrehajtható-e olyan módon, hogy javuljon a magyar gazdaság versenyképessége (vagy legalább ne romoljon). A nemzetközi versenynek kitett, energia- és nyersanyagigényes termelést folytató vállalatok esetében egy ilyen adóreform minden bizonnyal a versenyképesség romlásával jár. Ez önmagában még nem lenne baj, ha ezzel együtt a nemzetgazdaságunk versenyképessége összességében javul. Azonban előfordulhat, hogy egyes, súlyosan környezetszennyező tevékenységek áttelepülnek olyan országokba, ahol számukra előnyösebbek az adózási feltételek. Ez azt eredményezheti, hogy a környezeti problémákat átterheljük más országokra, ami mind környezetvédelmi, mind erkölcsi szempontból elfogadhatatlan. Azonban számos olyan terület létezik, ahol ilyen veszély nélkül is lehet növelni a környezetvédelmi jellegű adókat.

Európában több ország is tett érdemi lépéseket egy környezetvédelmi adóreform irányába. Az Európai Bizottság megbízásából több kutatócsoport is vizsgálta ezek hatásait a versenyképességre. Ezek közül a legátfogóbb módon és a legkorszerűbb modellezési technikákat alkalmazva a COMETR-tanulmány⁶ elemezte a témát. Öt európai országot vizsgálva megállapították, hogy az egyébként igen mérsékelt környezetvédelmi adóreform hatására is összességében 6 százalékkal csökkent a szén-dioxid-kibocsátás, miközben a gazdaság teljesítménye 0,5 százalékkal javult.

Különösen figyelemre méltó, hogy miközben az Európai Unióban összességében folyamatosan nőtt a közlekedésből származó szén-dioxid-kibocsátás, abban a két országban (Nagy-Britanniában és Németországban), ahol rendszeresen az infláció mértékén felül emelték az üzemanyagadókat, a kibocsátás csökkent. Németországban 1950-től 2000-ig szinte minden évben növekedett az üzemanyag-fogyasztás és csökkent a tömegközlekedési utasok száma, azonban ez a folyamat 2000-től kezdve megfordult (1. táblázat)! A német adóreform keretében más környezetszennyező tevékenységek és termékek adóját is emelték, ugyanakkor csökkentették a társadalombiztosítási járulékot. Ennek hatására összességében több mint 250 ezerrel megnőtt a munkahelyek száma – részben a munkaerő árának csökkenése, részben az energiahatékonysági beruházások következtében. Az energiafogyasztás 2000 és 2003 között 2,3 százalékkal csökkent. Németországban 2007-ig összesen 1 743 000-rel nőtt a foglalkoztatottak száma 2000-hez viszonyítva, ami jelentős részben a környezetvédelmi adóreformnak

⁶ Ld. http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/brussz-konf_0703.pdf

köszönhető. A reform sok vállalatnál elősegítette az innovációt és hozzájárult az energiaköltségek mérsékléséhez. A bevezetéskor széles körű lakossági tájékoztató kampányt indítottak, amelynek során közérthető – és sokszor humoros – módon hívták fel az emberek figyelmét az adóreform előnyeire. Az Interneten „ökoadó-számlálót” tettek közzé, amelynek segítségével mindenki kiszámíthatta, miként hat a reform a saját háztartására.

1. táblázat: Az üzemanyag-fogyasztásnak, a tömegközlekedési utasok számának és a közös autóhasználatban részt vevők számának alakulása Németországban 1999 és 2005 között (változás az előző évhez képest, százalékban)

Év	Üzemanyag-fogyasztás	Tömegközlekedési utasok száma	Közös autóhasználatban részt vevők száma
2000	-2,8	+0,8	+26
2001	-1,0	+0,8	+22
2002	-2,3	+0,5	+ 8
2003	-3,5	+1,5	+15
2004	-2,3	+0,9	+10
2005	-4,9	n.a.	n.a.

Forrás: Német Környezet- és Természetvédelmi és Nukleáris Biztonsági Minisztérium

A szintén az Európai Bizottság megbízásából készült GRACE-tanulmány⁷ szerint több mint 1000 milliárd forinttal javulna a közjólét Magyarországon évente, ha a közúti közlekedés által okozott környezeti és egészségi károk költségét – megfelelő adók és díjak formájában – megfizettetnék a közlekedés résztvevőivel, és az így keletkezett többlet adóbevételt az élőmunkát terhelő adók és járulékok csökkentésére használnák fel. A bruttó hazai termék (GDP) 4 százalékának megfelelő gyarapodás a környezeti és egészségi károk mérséklődésének köszönhető, valamint annak, hogy az árak jóval kevésbé fognak torzítani, és így a gazdaság szereplői a mainál sokkal ésszerűbb döntéseket hoznak.

Az Európai Szakszervezeti Szövetség vezetésével készült tanulmány⁸ azt állapította meg, hogy az éghajlatvédelmi intézkedéseknek (amelyek elsősorban szintén a környezetvédelmi adóreformból állnak) kettős hozadéka lesz: javul a környezet állapota és növekszik a foglalkoztatottság. Az energiahatékonysági beruházásoknál, az épületek korszerűsítésénél, a tömegközlekedésnél, a vasútnál és más területeken összességében több munkahely keletkezik, mint amennyi megszűnik az energiaigényes tevékenységeknél.

A Svájcban 2001-ben a tehergépkocsikra kivetett, igen magas (az externáliák nagy részét is magába foglaló), minden útra kiterjedő útdíj hatására csökkent a közúti áruszállítás volumene, ami pedig korábban évi 7-8 százalékkal emelkedett. Az alpesi ország azóta is a világ versenyképességi listájának élvonalában van. Németországban a csak az autópályákon kivetett útdíj hatására 25 százalékkal csökkent az üres fuvarok aránya.

⁷ Ld. http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/utdij-gazdhatas0811.pdf

⁸ Ld. [http://www.levego.hu/#showArchive2\(KapcsAnyag.20.0\)](http://www.levego.hu/#showArchive2(KapcsAnyag.20.0))

3. Az Európai Unió és az OECD álláspontja

Az Európai Unió és az OECD már régen felismerte egy környezetvédelmi adóreform szükségességét és előnyeit. álláspontját a témakörrel kapcsolatban. *Jacques Delors, az Európai Unió akkori elnöke az 1995. évi esseni csúcstalálkozón elhangzott beszédében kijelentette: „A jelenlegi fejlődési modell idejét múlt és zsákutcába vezetett. ... Az ipari társadalmak egyrészt pazarolják a természeti erőforrásokat (melyeknek vagy egyáltalán nincs áruk, vagy ha van is, az nem fejezi ki szűkösségüket), másrészt pedig egyre kevesebb munkaerőt használnak fel. ... A munkaerő alacsony kihasználását és egyre növekvő helyettesítését tőkével és energiával a termelési tényezők torz árai okozzák.”*

Az Európai Unió sok-sok dokumentumában szorgalmazza környezetvédelmi adóreformot. Ennek fontos eleme „a szennyező fizet” elv, amely megtalálható az Európai Közösségek Alapszerződésében is: *„A közösségi környezetvédelmi politikának a környezet védelmét a legmagasabb szinten kell megvalósítania, figyelembe véve a közösség különböző térségeinek helyi sajátosságait. A közösségi politikának az elővigyázatosság elvére kell épülnie, továbbá megelőző intézkedések megtétele szükséges, a környezeti károkat elsődlegesen annak forrásánál kell helyrehozni, és a szennyezőnek kell megfizetnie az okozott kárt.”*⁹

Az Európai Unió Tanácsa 2005. júniusi csúcstalálkozójának zárónyilatkozata kimondja: *„A SZENNYEZŐ FIZESSEN – Biztosítani kell, hogy az árak tükrözzék a valódi költségeket, amelyeket a termelési és fogyasztási tevékenységek okoznak a társadalomnak, és hogy a szennyezők fizessék meg azokat a károkat, amelyeket előidéznek az emberi egészségben és a környezetben.”*¹⁰

Ezt a politikát tükrözte az EU gazdasági és pénzügyminisztereinek 2000. szeptember 9-én, az akkori olajár-válság idején kiadott közös nyilatkozata, amely szerint gazdasági és környezetvédelmi okok miatt nem szabad csökkenteni az üzemanyagok adóit.¹¹ A 2005. évi olajár-robbanás alkalmával az Európai Bizottság, valamint az EU-tagországok pénzügyminiszterei ismételten megerősítették, hogy nem szabad csökkenteni az üzemanyagok adóját. *„Az olajtermékekre vonatkozó adók csökkentése nem az az út, amelyet követni kell, mert növeli a keresletet, és nem oldja meg a problémát, a cél éppen a kereslet csökkentése lenne – erősítette meg a bizottsági álláspontot Kovács László adó- és vámügyi felelős szóvivője, Maria Aszimakopulu.”*¹² Ezt az álláspontot hangoztatta Budapesten Joaquín Almunia, az Európai Unió pénzügyi biztosa is¹³.

⁹ Az Európai Közösségek Alapszerződése, 174. cikkely, 2. bekezdés

¹⁰ „MAKE POLLUTERS PAY – Ensure that prices reflect the real costs to society of production and consumption activities and that polluters pay for the damage they cause to human health and the environment.” **Presidency Conclusions**, Brussels, European Union, 16 and 17 June 2005

¹¹ <http://ue.eu.int/newsroom/main.cfm?LANG=1>

¹² **A pénzügyminiszterek ellenzik a benzinadó csökkentését.** Népszabadság, 2005. szeptember 10., <http://www.nol.hu/cikk/376690/>

¹³ **Joaquín Almunia: az üzemanyagáfa-csökkentés ellentétes a manchesteri állásfoglalással!** – „Néhány ország nem tartja magát ahhoz az egyhangú állásfoglaláshoz, amelyet huszonöt EU-tagország pénzügyminisztere fogadott el a manchesteri értekezleten, ahol a magasra szökött világpiaci kőolajárak következményeinek kezelését vitatták meg - állapította meg Joaquín Almunia, az Európai Unió pénzügyi biztosa budapesti látogatása során újságírók előtt pénteken arra kérdésre, hogyan ítéli meg a magyarországi döntést, amely előrehozta a benzinre és a gázolajra kivetett áfa csökkentését. A bizottságnak azonban nincs jogi lehetősége az ilyen esetekkel kapcsolatban, mindössze annyit tehet, hogy nyomon követi az egyes országok intézkedéseit és elemzését a gazdasági és pénzügyminiszterek tanácsa, az

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, az OECD már több mint három évtizede napirenden tartja kérdést. „A környezeti erőforrások általában korlátozottak, így a termelésben, valamint fogyasztásban történő felhasználásuk a károsodásukhoz vezethet. Amikor ennek a károsodásnak a költségeit nem veszik megfelelően figyelembe az árrendszerben, akkor a piac nem tükrözi e források szűkös voltát se nemzeti, se nemzetközi szinten. Éppen ezért szükség van olyan intézkedésekre, amelyek célja a szennyezés csökkentése és a források jobb elosztása azáltal, hogy a termékek ára — amely az előállításuknál felhasznált erőforrások minőségével és/vagy mennyiségével van összefüggésben — pontosabban tükrözi e források viszonylagos szűköségét, illetve hogy a gazdaság érintett szereplői ennek megfelelően viselkednek. ... Más szóval, az intézkedések költségeinek meg kell jelenniük azon áruk és szolgáltatások körében, amelyek előállítása és/vagy fogyasztása során a szennyezés történt.”¹⁴

Az OECD több tanulmányt is megjelentetett a témáról, amelyek rámutattak a környezetvédelmi szempontú adóztatás előnyeire.¹⁵

Az EU felismerte, hogy „a szennyező fizet” elv megsértése a közlekedés terén a legsúlyosabbak közé tartozik, ezért ezzel a témával különösen sokat foglalkozik. Így például az 1995-ben megjelent „Igazságos és hatékony árak felé a közlekedésben” című Zöld könyv¹⁶ és az 1998-ban közzétett „Az infrastruktúra igazságos megfizettetése”¹⁷ című Fehér könyve egyaránt megállapítja, hogy „*az aránytalanságok és hiányosságok egyik legfontosabb oka, hogy a közlekedőket nem sikerült megfelelően szembesíteni tevékenységük költségével. Mivel az árak nem fejezik ki a közlekedés teljes társadalmi költségét, a kereslet rendellenesen nagyra növekedett. Megfelelő árképzéssel és infrastruktúrapolitikával ezek a hiányosságok idővel nagyrészt kiküszöbölhetőek lennének.*” Az EU 2001-ben elfogadott új közlekedéspolitikája ezt szó szerint megerősíti.¹⁸

Az Európai Bizottság 2001-ben nyilvánosságra hozott Zöld könyve az energiaellátás-biztonsági stratégiáról ennek érdekében szorgalmazza az energiaadók – köztük az üzemanyagok adóinak – emelését. Ezt egyebek mellett a következőkkel indokolja: „*Egy egyre inkább nyitott piacon az adóztatás a legrugalmasabb és leghatékonyabb eszköz a résztvevők viselkedésének megváltoztatására.*” A Zöld könyv

Ecofin októberi ülése elé terjesztendő jelentésében összefoglalja. Az Európai Unió pénzügyminiszterei Manchesterben tartott értekezletükön legutóbb egységes álláspontot foglaltak el arról, hogy kerüljenek az egyoldalú intézkedések, a piaci versenyt torzító és az alkalmazkodást hátráltató megoldásokat, például az adócsökkentést - emlékeztetett Almunia.” (MTI Eco, 2005-09-16).

<http://www.vg.hu/index3.php?app=cikk&datum=2005-09-16&d=2005-09-16&r=255&c=147>

¹⁴ Az OECD Tanácsának 1972. évi C(72)128. számú ajánlása

¹⁵ Így például 2006-ban a **The Political Economy of Environmentally Related Taxes** című kötetet, amelynek magyar nyelvű ismertetője itt olvasható: http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/oced0704.pdf

¹⁶ **Towards Fair and Efficient Pricing in Transport. Policy Options for Internalizing the External Costs of Transport in the European Union.** – Commission of the European Communities, Brussels, 20.12.1995, COM(95) 691 final

¹⁷ **Fair Payment for Infrastructure Use. A phased approach to a common transport infrastructure charging framework in the EU** – European Commission, Directorate General VII Transport, 22 July 1998

¹⁸ Fehér könyv: **Európai közlekedéspolitika 2010-ig: itt az idő dönteni.** COM(2001)370. Az Európai Közösségek Bizottsága Brüsszel, 2001. szeptember 12. Az EU korábbi 15 tagállamainak nyelvén megtalálható a http://europa.eu.int/comm/energy_transport/en/lb_en.html honlapon. Magyarul a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium jelentette meg.

szerint az energiaadók emelése „a fogyasztást a környezetbarátabb technológiák irányába tereli, ami elősegíti az ellátás biztonságának fokozását.”¹⁹

A fentieknek megfelelően az EU 2003-ban új irányelvet fogadott el az egységes európai energiaadóról, amelyben meghatározzák az energiaadók minimális – és fokozatosan növekvő – mértékét.²⁰ 2006-ban pedig elfogadták a tehergépjárművekre kivetendő úthasználati díjról szóló irányelvet (az ún. Euromatrica-irányelvet), bár néhány tagország ellenállása miatt a díj bevezetését nem tették kötelezővé.

Az Európai Bizottság 2007 márciusában Brüsszelben nagy szabású, kétnapos konferenciát rendezett „Adózás a fenntartható fejlődésért” címmel annak érdekében, hogy előmozdítsa a környezetvédelmi adóreform ügyét.²¹

4. Konkrét hazai lehetőségek

A környezetvédelmi adóreform hazai megvalósítására a Levegő Munkacsoport tanulmányaiban számos konkrét javaslatot tett²². Az alábbiakban ezek közül röviden összefoglalom a legfontosabbakat azon intézkedések közül, amelyek államháztartási többletbevételt eredményeznek. (Amint fentebb említettem, a bevételeket teljes egészében a személyi jövedelemadó, illetve a társadalombiztosítási járulék csökkentésére javaslom fordítani.)

4.1. Tehergépkocsik útdíja

A nehéz tehergépkocsik Magyarországon évente több százmilliárd forint olyan kárt, költséget okoznak, amelyet nem a ezeknek a járműveknek az üzemeltetői fizetnek meg. Ezek a károk az utakban, az épületekben, a környezetben, az emberek egészségében és – részben közvetlenül, nagyrészt közvetve – a többi járműben keletkeznek. (Egy kamion annyi kárt okoz az utakban, mint százezer személyautó.) Ezeket a költségeket viszont az összes adófizető, illetve a többi úthasználó fedezi. Egyre több állam igyekszik ezeket a költségeket azokra terhelni, akiket az illet (egyebek mellett úthasználati díj formájában), Magyarországon viszont ez eddig elmaradt, ami hatalmas és semmilyen ésszerű érveléssel nem indokolható támogatást jelent a közúti teherfuvarozás egy része számára. Az útdíj mértéke első lépésben legalább el kell hogy érje az ausztriai szintet, utána pedig minél előbb fel kell zárkóznia a svájci szinthez.

Svájcban úgy határozták meg a díjat, hogy az teljes egészében fedezze a korábban fedezetlen költségeket, beleértve a környezeti és egészségi károk költségeit. Azonban ezeket az 1993. évi állapot szerint számolták ki, és bizonyos tényezőket nem is vettek

¹⁹ **Towards a European strategy for the security of energy supply.** Green Paper, COM(2000) 769 final, European Commission, 29 November 2000.

²⁰ **A Tanács 2003/96/EK irányelve (2003. október 27.) az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről:**

<http://ccvista.taix.be/Fulcrum/CCVista/hu/32003L0096-HU.doc>

Lásd még: **Egységes európai energiaadó**, <http://www.lelegzet.hu/archivum/2003/05/2766.hpp>

²¹ Ld. http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/brussz-konf_0703.pdf

²² A témával kapcsolatos néhány legutóbbi anyag:

Az államháztartás ökoszociális reformja, http://www.levego.hu/letoltes/kiadvanyok/zoldkolts_tan_2008.pdf),

Az iskola fontosabb, mint az autózás, http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/iskola_fontosabb_0811.pdf.

figyelembe. Ezen túlmenően pedig az azóta eltelt időszakban egyes költségek jelentősen megnöttek (például egy tonna szén-dioxid kibocsátására ma sokkal nagyobb költséget számolnának, mint 1993-ban). Ezért a svájci díjmérték elérése Magyarországon mindenképp indokolt.

A tehergépkocsik minden úton jelentős költségeket okoznak, ezért indokolatlan csak a fő közlekedési utakra kivetni a díjat. A minden útra történő kivetés annál is inkább szükséges, mert nehéz teherjárművek az alsóbbrendű, illetve belterületi utakon haladva sokkal nagyobb károkat okoznak, mint a gyorsforgalmi utakon.

A nyugat-európai tapasztalatok azt mutatják, hogy a közúti teherfuvarozás meglehetősen rugalmatlan az árra: az útdíj bevezetésével csökkent a forgalom, de nem számottevően. A magyarországi közúti teherforgalom az elmúlt években a GDP növekedését többszörösen meghaladó mértékben nőtt. Még bizonyos mértékű visszaesés esetén is legalább évi 250 milliárd forint államháztartási bevételre számíthatunk a svájci mértékű díj alkalmazása esetén. Ezt nagyrészt a külföldiek fizetnének, és arányuk a jövőben tovább növekszik majd, mivel a nemzetközi teherforgalom sokkal gyorsabban nő, mint a belföldi.²³

4.2. A személygépkocsi-használat elszámolásának szigorítása

Az állam legalább négyszer annyi támogatást nyújt a személygépkocsik vásárlásához és használatához, mint amennyi bevétele származik ebből a forrásból²⁴. (A támogatások kiszámítása a környezeti és egészségi károk, valamint a személygépkocsi-használat elszámolásával kapcsolatos adócsalások figyelembevételével történt.) Ez gyökeresen ellentétes a gazdasági ésszerűséggel, a társadalmi igazságossággal és a környezetvédelem érdekeivel. Az államháztartás szempontjából pedig az a legfontosabb, hogy mindez hosszabb távon finanszírozhatatlan és így összeomlással fenyeget.

Sürgető a személygépkocsi-használat elszámolásával kapcsolatos adócsalások megszüntetése. Ha az autók jelenleg céges költségként elszámolt magánhasználat után mindenki megfizetné az összes vonatkozó adót és járulékot, akkor az államháztartás éves bevétele 1100-1300 milliárd forinttal növekedne. Természetesen ez csak az adócsalás mértékét mutatja, a gyakorlatban ugyanis koránt sem lehet számítani ekkora bevételre még az összes „kiskapu” becsukása esetén sem. Néhány száz milliárd forint többletbevétel azonban elérhető.²⁵

²³ A témával kapcsolatban részletesen lehet tájékozódni www.levego.hu/kamionstop honlapon, ezen belül különösen:

<http://www.levego.hu/kamionstop/kamionkiadvany1.pdf>,

http://www.levego.hu/kamionstop/fuvarozok-puch_080616.pdf,

http://www.levego.hu/kamionstop/mkfe-fotitkar_0902.pdf

²⁴ Ld. a **Tiltandó támogatások – Környezetileg káros támogatások a magyar gazdaságban** című tanulmánykötetben a közlekedésre vonatkozó részt, <http://www.levego.hu/letoltes/kiadvanyok/tiltandotamogatás.pdf>

²⁵ A konkrét kivitelezésre vonatkozó javaslatokat ld. az **Adócsalás személygépkocsi-elszámolással és egyéb trükkökkel** című tanulmányban, <http://www.levego.hu/letoltes/kiadvanyok/adocsalas.pdf>, valamint a http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/cegautoado-veresnek_0901.pdf,

http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/szgdadocsalas-pm0710.pdf

4.3. Az üzemanyagok jövedéki adójának valorizálása

Az üzemanyagok jövedéki adója 2002 óta nem emelkedett, pedig azóta az infláció 40 százalékos körüli volt. Ez azt jelenti, hogy ilyen módon 2002 óta – 2008. évi árszinten számolva – mintegy 1300 milliárd forint többlettámogatást kapott a közúti közlekedés ahhoz képest, mintha a jövedéki adó (és a hozzá kapcsolódó áfa) reálértéken a 2002. évi szinten maradt volna. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy ekkora támogatást kapott az import a hazai munkával szemben. Ezért célszerű lenne az üzemanyagok jövedéki adóját legalább 20 forintra emelni literenként. Ez éves szinten mintegy 60 milliárd forint államháztartási többletbevételt eredményezne.²⁶

4.4. Repülőjegy-adó bevezetése

A légi közlekedés az egyik legsúlyosabban környezetszennyező közlekedési mód, ugyanakkor óriási rejtett és nyílt támogatásban részesül.²⁷ Ráadásul a légi közlekedést a tehetősebb rétegek veszik igénybe, tehát a szociális indokok is a támogatás haladéktalan megszüntetését támasztják alá. Ennek egyik módja egy külön adó kivetése a repülőjegyre. Ilyen adót az EU több tagországában is alkalmaznak, például Nagy-Britanniában, Franciaországban és Máltán. (Ez az adó nem tévesztendő össze a repülőtéri díjjal vagy illetékkel, ami nem államháztartási bevétel, hanem a repülőtér, illetve a légi irányítás üzemeltetési költségeinek fedezésére szolgál.) Nagy-Britanniában az adó mértéke a repülés távolságától függően most már turistaosztályon 10 és 40 font (3 800–15 000 forint) közötti, első osztályon utazóknak pedig 20 és 80 font (7 600–30 000 forint) közötti. Az adóemelés a brit kormány a légi közlekedés környezetromboló hatásaival indokolta.

A nemzetközi adatok azt mutatják, hogy a légi forgalom növekedése már hosszú évek óta töretlen és igen jelentős mértékű. Magyarországon például 2007-ben a légi közlekedést több mint 6,8 millió utas vette igénybe, a fuvarozók külföldről külföldre szállított utasok adatai nélkül. Joggal feltételezhető tehát, hogy egy brit mértékű adó bevezetése Magyarországon legfeljebb csak a növekedés ütemének lassulását vagy esetleg a növekedés ideiglenes megállítását eredményezné. Az adó évente több 10 milliárd forint államháztartási bevételt eredményezhet.

4.5. Háztartási energia

A háztartási energiafelhasználás terén elsősorban a „negatív adót” vagyis a támogatásokat kell megszüntetni. A gázár támogatása a gázzal való pazarláshoz vezet egy olyan időszakban, amikor már mindenki számára nyilvánvaló, hogy csökkentenünk kell a földgáztól való függőségünket. A rászorulókat közvetlenül pénzzel kell támogatni, nem pedig a földgáz-fogyasztás közpénzen történő támogatásával. A jelenlegi támogatási rendszerben a kompenzáció módja nem ösztönöz a takarékosagra, nem mutatja meg a földgáz valódi értékét. Ezért ezt (a gázár-számlán történő ellentételezést) haladéktalanul meg kell szüntetni. Ellentételezésként a családi pótlékot és a nyugdíjakat, indokolt esetben a szociális segély mértékét kell emelni. Így az érintett eldöntheti majd, hogy a

²⁶ A téma részletesebb kifejtése: http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/jovedekiado-OET0902V-VOSZ.pdf

²⁷ **Közlekedési támogatások - A közlekedéssel kapcsolatos állami bevételek és kiadások**, 55. oldal: http://www.levego.hu/konyvtar/olvaso/kozl_tam.pdf

pénzt gázra, energiatakarékossági beruházásra (például szigetelés) vagy bármi másra költi-e. Ezáltal megszűnnének a jelenlegi rendszer igazságtalanságai is és hatalmas adminisztráció. Az import energiaárak 2009 júliusáig bekövetkező mintegy 30%-os csökkenése lehetőséget ad a támogatások felszámolására.

Meg kell vizsgálni, hogy az intézkedéssel párhuzamosan nem szükséges-e rendezni a villamosenergia szektorban fennálló **keresztfinanszírozást**. A villamosenergia szektor „privatizálása” során a külföldi tulajdonosok számára először 8%-os eszközarányos nyereséget garantáltak, amelyet azóta 12%-ra emeltek, és ezt a Paksi Atomerőmű alacsonyabb termelési költségéből finanszírozták. Az eddigi ingyenes CO₂-kvóta fizetőssé tételével mintegy 100 milliárd Ft többletbevétel érhető el.

Az így keletkező államháztartási többletbevétel (az ellentételezési ráfordításokkal is számolva) mintegy 100 milliárd forintot tehet ki évente. (Ezzel egyidejűleg célszerű lenne jelentős támogatásban részesíteni a közintézmények és lakások energiaraționalizálását mindaddig, amíg a jelenlegi épületenergetikai előírások szintjére nem hozzák ezeket a létesítményeket. Ez hosszabb távon az egyéneknek és az államháztartásnak is komoly megtakarítást hozhat, miközben a hazai foglalkoztatást több tízezer fővel növelné.

4.6. Területhasználat

Ha megnézzük a magánszemélyek és befektető társaságok befektetési politikáját, a rendszerváltás óta az ingatlanok piaca bővült leginkább. Minden más befektetés jóval nagyobb kockázattal jár, kevésbé népszerű. E befektetések (legalább is a jelenlegi körülmények között) nem igényelnek sok ésszt, innovációt, nincs igazi verseny, és a haszonélvezők nem fizetik meg a társadalomnak okozott hátrányokat.²⁸

Több adókedvezmény és egyéb támogatási forma létezik (magánszemélyekre és társaságokra egyaránt), amely mindannyiunk pénzéből gyakran olyan építkezéseket támogat, ami hozzájárul a települések terjeszkedéséhez, továbbá hatalmas többletköltségeket ró az egész társadalomra: egyrészt közpénzen kell új utakat, csatornát, tömegközlekedést stb. biztosítani, másrészt romlik a már korábban kiépített infrastruktúra kihasználtsága, harmadrészt pusztul a természeti környezet. Ezért ezeket az adókedvezményeket és egyéb támogatásokat felül kell vizsgálni.

A földvédelmi járulék jelenleg olyan alacsony, hogy nem ösztönöz a termőföld, a zöldterületek megőrzésére. Ez szintén egy igen jelentős rejtett támogatás, ami hatalmas nemzetgazdasági károkat okoz, és az e téren rendkívül elterjedt korrupciós ügyleteknek is a táptalaja. Ez a támogatás ugyanazokat a kedvezőtlen jelenségeket ösztönzi, mint az említett adókedvezmények. Ezért a járulék mértékét sokszorosára kell emelni, és a mentességeket meg kell szüntetni. Ez az intézkedés azért is hasznos, mert a zöldmezős beruházások helyett a barnamezős (a felhagyott ipari és egyéb leromlott, zöldfelülettel nem fedett területen történő) beruházások megvalósítását is ösztönözné, ami nemzetgazdasági és környezetvédelmi szempontból is sokkal előnyösebb. Ennek a káros támogatásnak a csökkentése közvetlenül és közvetve évi több tíz milliárd, hosszabb

²⁸ Ld. **A városi terjeszkedés valódi költségei** c. tanulmányt:

<http://www.levego.hu/konyvtar/olvaso/varositerjeszkedes.pdf>

távon pedig akár évi több száz milliárd államháztartási bevétel növekedést, illetve kiadáscsökkentést eredményezhet.²⁹

Szükséges a Radó-Párkányi-féle módszer kötelezővé tétele országosan a növényzet értékelésére és értékének megfizettetésére. (Ezt a módszert már jelenleg is több önkormányzat is alkalmazza.) A növényzet értékét jelenleg túl alacsonyan határozzák meg. Például a kivágott fa értékét általában tűzifa értéken állapítják meg, miközben az élő fa értéke ennek a sokszorososa. A Radó-Párkányi-féle módszer korszerű eszköz a növényzet valódi értékének a meghatározására, és így az elpusztított növények tényleges árának a megfizettetésére. Ennek bevezetése elsősorban a fák, cserjék és egyéb növények fokozottabb védelmét, nem pedig a költségvetés bevételeinek növelését szolgálná, azonban a fentebb kifejtett indokoknak megfelelően, javítaná az államháztartás helyzetét is.³⁰

4.7. Bányászat

Jelenleg a kitermelők messze nem fizetik meg azt a kárt, amellyel nem megújuló nyersanyag-kincseink, pótolhatatlan természeti erőforrásaink kitermelésével okoznak. Ezen rejtett támogatás csökkentése céljából szükséges a bányajáradék emelése.

a) A szénhidrogének bányajáradéka

A szénhidrogének bányajáradékának 12%-os kulcsát a kőolaj 12 USD/hordó világpiaci ára idején rögzítették. A törvény szerint a bányajáradék 100%-a a magyar államot illeti meg. A bányajáradék viszont a hazai és az import ár különbsége kell hogy legyen. Ennek alapján számolva, nettó módon mintegy 160 milliárd forinttal növelhető a költségvetés bevétele. Tehát a MOL által fizetendő bányajáradék kulcsát meg kell fordítani, így a költségvetésbe befizetendő 87,7%, és a MOL-nál marad 12,3%. Az új felosztás szerint is bőven lesz a MOL-nak fedezete a termelési költségre és a tisztességes nyereségre.

b) Építő- és kerámiaipari nyersanyagok bányajáradéka

Jelenleg elhanyagolható összegű az építőanyag-jellegű bányászati termékek utáni bányajáradékból származó bevétel: 2006-ban mindössze 1,5 milliárd Ft volt. (Feltehetően jelentős a nem nyilvántartott, illegális kitermelés is.) Az alacsony bányajáradék több szempontból is káros hatású. Akkor is új anyagot használnak, amikor az építőanyag egy részének másodlagos felhasználása helyben megoldható lenne, ami a szállításból adódó környezeti terhelést is mérsékelné. Ezek az ásványi termékek nem megújuló nyersanyagok, tehát a kibányászott anyagok nem pótolhatóak, ennyivel is csökken a természeti vagyunkunk. A bányászat önmagában is jelentős környezetterheléssel jár. Az alacsony ár a gazdálkodó szervezeteket is helytelenül orientálja. (Erre példa, hogy az Ausztriába irányuló kő, kavics és homok 2000. évi 715 ezer tonna exportjának határparitásos átlagára – ami a határig felmerült szállítási költséget is tartalmazza – mindössze 2,8 euró/tonna volt. Érdemes lenne megvizsgálni, hogy kiknek érte meg csupán 2,8 eurós átlagáron ezen termékek tonnáját Ausztriába exportálni, figyelembe véve, hogy a szállítási költségek is meghaladják ezt az összeget.

²⁹ A Levegő Munkacsoport több alkalommal tett konkrét javaslatot a földvédelmi járulék emelésére, ld. például: <http://www.levegő.hu/konyvtar/olvaso/koltsegvetes/koltm12.pdf>

³⁰ Részletesebben ld. http://www.levegő.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/fakvedelmejavaslat_0812.pdf

Ez nemcsak az ország bányajáradékából származó bevételeit mérsékelte, hanem szállítás további károkat okozott a környezetben és az infrastruktúrában.)

Javaslom, hogy a bányajáradék mértéke a jelenlegi 5% helyett 25% legyen. Ez mintegy 8 milliárd forint többletbevételt jelentene.

4.8. Csomagolóanyagok

Évente több mint 200 milliárd forint értékű eldobó csomagolás került forgalomba, és ez az érték, valamint a mennyiség évről évre nagy ütemben növekszik. Csak a műanyag csomagolásból 2004-ben 3,1 milliárd darab, 2005-ben már 4,6 milliárd darab került kibocsátásra a hazai termelésből. Ezen felül óriási mennyiségben jön be import termékekkel (amelyekre gyakran a túlcsomagolás a jellemző). Ez óriási pazarlás a nyersanyagokkal és hatalmas környezetszennyezést okoz. Ezt a jelenséget hatásosan fékezheti meg egy megfelelő módon és mértékben kivetett adó. Erre jó példa az Írországi eset: 2002 márciusában az ír kormány díjat vetett ki az üzletekben kapható műanyag szatyrokra, zacskókra, amelynek hatására ezek felhasználása 90 százalékkal csökkent.³¹

Már jelenleg is létezik a csomagolóanyagok termékdíja. Ezt a termékdíjat kell megemelni, és a szabályozást a legjobb nemzetközi gyakorlat szerint átalakítani. Ezáltal az államháztartás évente több 10 milliárd forint többletbevételre tehetne szert. Ezen túlmenően szükséges a kötelező betétdíj mielőbbi bevezetése is (a környezetvédelmi tárcánál már évek óta folyik az előkészítése, azonban egyes érdekcsoportok ellenállása miatt a mai napig nem sikerült bevezetni).

4.9. A hirdetések kulturális járulékának emelése

Magyarországon évente több mint 200 milliárd forintot költenek gazdasági reklámra. Ezeknek a reklámoknak a jelentős része a környezetet és az egészséget súlyosan károsító tevékenységekre vagy termékek használatára buzdít (például autózás). A gazdasági reklámok félretájékoztatják a lakosságot, mivel természetükből adódóan a hirdetett terméknek vagy szolgáltatásnak kizárólag az előnyös oldalát mutatják be. Egy autóreklám például sohasem hívja fel a figyelmet a gépjármű-közlekedés súlyos környezeti és egészségügyi következményeire. A mosópor-reklámok soha nem említik azt a környezeti kárt, amelyet ezek a termékek okoznak az élővizek elszennyezésével. Az élelmiszer-reklámok általában nem adnak tájékoztatást arról, hogy az adott étel vagy ital fogyasztása mennyire hasznos vagy káros az emberi szervezetre. A példákat még hosszan sorolhatnánk. Tehát jelenleg sérülnek a fogyasztói érdekek, torzul a piaci verseny, elmarad a fogyasztók tisztességes tájékoztatása. Ezért szükséges a gazdasági reklámok megadóztatása. Egy ilyen adót közgazdaságilag úgy tekinthetünk, mint a gazdasági reklámozás hatására létrejövő negatív externáliák kiküszöbölésének a költségét.

A reklámadó tulajdonképpen már létezik: a hirdetések kulturális járuléka. A jelenlegi 1%-os mérték azonban rendkívül alacsony, ezért többszörösére kellene emelni. (A hirdetésekre számos országban vetnek ki adót: például Svédországban 11%-ot, Görögországban 20%-ot.)

³¹ Ld. <http://www.lelegzet.hu/archivum/2003/13/2911.hpp>

Már az is óriási előrelépést jelentene, ha a hirdetések megemelt kulturális járulékával kiváltanák az egyéb termékekre és szolgáltatásokra kivetett kulturális járulékot. Ezt az adónemet ugyanis jelenleg több mint 100 különféle termék és szolgáltatás után kell fizetni, ráadásul a mértéke általában 0,5-2 százalékos (néhány esetben 3%-os). Ezek olyan alacsony mértékek, hogy a fogyasztást nem befolyásolják; az egyetlen céljuk, hogy többletbevételt teremtsenek a Nemzeti Kulturális Alapprogram számára. Óriási többlet adminisztrációt jelentenek, és értelmetlenül terhelik le az APEH munkatársait. Ezért ezeket a járulékokat el kell törölni. Ez alól kivételt jelentenek a pornó- és erőszak tartalmú művek és a műanyag dísz tárgyak, amelyeket 25%-os, valamint a játékgyűjtemény és a szórakozóhelyi játékok, amelyeket 10%-os kulturális járulék terhel. Ezeket a továbbiakban is meg kell tartani. Egyúttal a pornó- és erőszak tartalmú művek kulturális járulékával kapcsolatban el kell készíteni a végrehajtási utasítást, mert ennek hiányában az APEH ezt a járulékot immár 8 éve gyakorlatilag nem tudja beszedni.

4.10. Vállalatok egyedi adókedvezményei (és egyéb támogatásai)

A vállalatoknak nyújtott különféle adókedvezmények, egyedi támogatások nemzetgazdasági szinten sok esetben lényegesen több kárt okoznak, mint hasznot.³² Ezért ezeket az adókedvezményeket, támogatásokat jelentősen csökkenteni kell. Ezt azért is meg kell tenni, mert ezek jelentős részét a környezetet súlyosan szennyező tevékenységeknek juttatják, ami ellentmond „a szennyező fizet” elvnek.

Nem fogadható el az az érv, hogy az ilyen támogatások megszüntetésével elriasztjuk a külföldi tőkét. A külföldi tőkét inkább a kiszámíthatatlan, zavaros viszonyok riaszthatják el. (Például az, hogy sohasem tudja, hogy az állam mikor fog egy versenytársnak nagyobb kedvezményt, támogatást adni, mint neki.)

Természetesen az eddig megadott egyedi kedvezményeket, támogatásokat – amennyiben ezek egyébként jogszerűek – meg kell tartani, mert ez felel meg a jogállamiság követelményeinek. Újabbakat azonban már semmiképp nem szabad nyújtani. Ez feltehetően évente 100 milliárd forintot meghaladó megtakarítással járhat az államháztartás részére. (Pontos adatot sajnos nem lehet adni, ilyenek az Állami Számvevőszék se tudott a nyomára jutni.)

4. 11. Az áfa-mérték szétbontása

A konvergencia program véleményezésére a kormány által felkért szakmai bizottság hibás intézkedésnek tartotta a 15 százalékos kulcs 20 százalékra emelését és a 25 százalékos kulcs 20 százalékra csökkentését. A gyakorlat bebizonyította, hogy a csökkentés hasznát nagyobb részben az importőrök és a kereskedők fölötték le, annak csak kisebb része mérsékelte az árak szintjét.

Célszerű a két termékcsoport áfa-kulcsának különbözetét legalább 8 százalékra növelni, vagyis az élelmiszerek és szolgáltatások áfa-kulcsát legalább 16 százalékra

³² A téma részletesebb kifejtése:

http://www.levego.hu/letoltes/kiadvanyok/zoldkolts_tan_2008.pdf (85. oldal)

http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/elobb_vagnak_0904.pdf

http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/ogy-valsag-hatjav_0904.doc (25. és 37. lábjegyzet)

mérsékelni, és ugyanakkor a főleg iparcikkeket tartalmazó termékcsoport kulcsát 25 százalékra kell emelni.

Ennek rendkívül kedvező hatása lenne: az élelmiszerek és az élőmunka-igényes szolgáltatások díja csökkenne, az ipartermékek ára viszont az óriási kínálat következtében csak mérsékelten emelkedne. Összességében az árszint legalább egy százalékkal csökkenne, a költségvetés bevétele viszont több tíz milliárd forinttal növekedne. Ennek környezeti előnye, hogy a szennyező termékek forgalma mérséklődne, a környezetkímélőbb tevékenységek (pl. tömegközlekedés) iránti kereslet viszont növekedne. Az intézkedések együttes hatása következtében fokozódna az élőmunka iránti igény is.

Előterjesztés a Gazdasági Versenyképességi Kerekasztal részére a kereskedelmi szálláshely szolgáltatás (szállodai szolgáltatás, egyéb kereskedelmi és korlátozottan igénybe vehető szálláshely-szolgáltatás) általános forgalmi adójának csökkentésére*

Zara László**

1. Helyzetértékelés

A kereskedelmi szálláshely szolgáltatás az egyetlen ágazat, amely a külföldiek részére történő értékesítést (kvázi exportot) bruttó áron, vagyis ÁFA-val növelt áron végzi. Ezért az ÁFA mértéke ebben az ágazatban külső versenyképességi kérdés, míg a nemzetgazdaság ezen kívüli meghatározó része esetében pedig kizárólag a belső fogyasztásszerkezetre, illetve a fehér-szürke (fekete) gazdaság arányaira van hatása.

- A kereskedelmi szálláshely szolgáltatásban 2004.01.01-től 15%-ra, majd 2006-tól 09.01-től 20%-ra emelték az áfát.
- Az ÁFA kulcs az EU 27 országában csak 1 országban (Dániában) magasabb mint nálunk, ugyanakkor a beutazó turizmusban vezető országokban jóval alacsonyabb. (Ausztria 10%, Belgium 6%, Franciaország 5,5%, Görögország 8%, Olaszország 10%, Luxemburg 3%, Hollandia 6%, Portugália 5%, Spanyolország 7%, Ciprus 5%, Málta 5%, Románia 9%.)

A külföldiektől származó bruttó bevétel az összes szálláshely szolgáltatásból 2002-ben 74,4 % (a szállodákban 78,9%), 2003-ban 71,9 % (a szállodákban 76,6%), az ÁFA emelések következtében is 2004-ben 70,4% (a szállodákban 75,3%), 2005-ben pedig már csak 66,7%, (a szállodákban 70,6%) volt,

2006-ban a kereskedelmi szálláshely szolgáltatás bruttó bevételének 66,9%-a (a szállodákban a 70,9 %-a) külföldiektől származik, ami az évközi ÁFA emelés miatt nettóbevétel csökkenést eredményezett, mivel a szálláshely szolgáltatásban az egy évvel korábban kijánlott árakat nem lehetett az ÁFA emeléssel növelni.

2006-ben bruttó szállásdíj-bevétel 129 milliárd forint volt, amiből 113,2 milliárd a szállodák (külföldi és belföldi vendég) bevétele volt. Ezekből ÁFA összesen 18,5 milliárd, a szállodákban pedig 16 milliárd volt, ami 5%-os ÁFA esetén 5,3 illetve 4,7 milliárd lett volna, ami összességében 13,2 milliárd, ebből a szállodákban 11.3 milliárd ÁFA kiesést jelentene (2006-os szinten).

* A javaslat 2007. szeptember 13-án készült.

** A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal tagja, a Kerekasztal Adórendszer munkacsoportjának vezetője, a Magyar Adótanácsadók és Könyvviteli Szolgáltatók Országos Egyesületének elnöke

Problémák:

- c) A beutazó turizmusban, kereskedelmi szálláshely szolgáltatásban a magas ÁFA jelentős versenyképességet rontó tényező, szemben a hazai exportérdekelt, deviza-kitermelő cégekkel, mert részükre az ÁFA nem releváns.
- d) A magyar szállodák –a külföldi vendéget is terhelő ÁFA miatt is– túladóztatottak. Az elmúlt évek – egy szobára jutó – forgalmi visszaesése, az erős HUF miatt csökkenő bevételt hozó árfolyam, a magas kamatok, a megemelkedett ÁFA, a bérköltségek növekedése (minimálbérnövekedés, valamint az elvárt járulékalap), az energiaár emelés, az iparűzési adó miatt jelentős eredményromlást mutattak, mind a nagy láncok, mind az önálló szállodák, egyéb szálláshely szolgáltatók.

Az ágazat jövedelmezőségét csak jelentős bevétel növekedés (foglaltság + átlagár) javíthat, ehhez azonban tudatos és hatékony országimázs-építés, fókuszált és eredmény-centrikus országos és régiós desztinációs marketing, valamint vendégbarát környezet szükségeltetik kormányzati részről is – a vállalatok hasonló jellegű erőfeszítései mellett.

- e) A fenti okok miatt is a felvett fejlesztési hitelek visszafizetése mind nehezebb, több cégnél már megoldhatatlan, csődközeli helyzet alakult ki. A szállodákban megfelelő nyereség hiányában elmaradnak a szükséges fenntartások, fejlesztése, a turisztikai fogadóbázis színvonala csökken, ami bevételcsökkenéshez, ezáltal költségvetési és deviza bevétel csökkenéshez vezet.
- f) Ezen okok miatt a szállodák értéke csökken, következésképp a külföldi tőke, az ingatlanfejlesztők, a nemzetközi szállodaláncok elvesztik érdeklődésüket és nem fektetnek be a magyar kereskedelmi szálláshely szolgáltatásba, ami a multiplikátor hatásokon keresztül szintén jelentős negatív költségvetési hatással jár.
- g) Mindezek eredményeképpen az állam adó – és deviza bevételei is csökkennek, továbbá a kifejlesztés helyett a nehezedő gazdasági feltételek miatt a szürke gazdaság erősödik.
- h) Az erős forint árfolyam, valamint a fogadó országok alacsonyabb áfája miatti jobb árszínvonala következtében a kiutazás olcsóbbá és vonzóbbá válik szemben a hazai nyaralással.
- i) A szállodákban több éve az igen erős gazdasági, pénzügyi kényszer következtében jelentős a munkahely csökkenés, és szürkefoglalkoztatási irány kialakulása zajlik, ezt egy ÁFAkulcs csökkenés vélhetően megállítaná és megfordítaná, aminek következtében a létszámnövekedés a szolgáltatások színvonalát is növelné, szemben az évek óta tartó színvonalcsökkenéssel.

2. Az alacsonyabb ÁFA várható hatása:

- a. Jobb versenyképesség, alacsonyabb piaci árak.
- b. Ma a külföldi piacokon a szállodák nem tudnak árat emelni. Áfa csökkentés azonban lehetővé tenné az árak csökkentését, ami a mai Magyarországra utazó vendégkör árérzékenységének köszönhetően vendégszám növekedéshez vezetne.

- c. Több bevétel realizálódna a turizmusból a multiplikátor hatás révén a vendéglátásban, közlekedésben, utazási irodákban, biztosítóknál, és más ágazatokban (építőipar, élelmiszeripar, kereskedelem) is..
- d. Több munkahelyrétven növekedne az szja és járulékbetétel
- e. A szakma tovább fehéredne.
- f. Több devizabevételt eredményezne a fentiek alapján
- g. Költségvetési bevételek nem csökkennének, hanem nőnének (már középtávon az áfában is, adó alapja és az adó nő az iparúzési adóban, társasági adóban, és idegenforgalmi adó esetében is.

Következésképpen egy ***turista fogadó országnak, mint Magyarország is, nem érdeke a magas ÁFA kulcs***. Más EU országokban hatékony turizmusvédelem létezik, pld. Franciaországban adókedvezmények a szektornak, mivel a versenyképesség egyik jelentős eleme az árverseny is, amely napjainkban az EU-ban gyakran egyenlő az adóversennyel.

A szállásdíj esetében 5% ÁFA kulcs bevezetését javasolom, már a 2008. évtől (a most benyújtásra kerülő új ÁFA törvénybe iktatva).

Ez biztosítaná, hogy a környezetünkben a szálláshely szolgáltatásban meglévő alacsonyabb ÁFA ne járjon negatív nemzetgazdasági következményekkel. Az alacsonyabb ÁFA okán külföldieknek kijaánlható alacsonyabb árak miatti megnövekedne a turizmus, ami az ország versenyképessége és adóbevétele szempontjából is –a multiplikátor hatáson keresztül is– pozitív változást hozna.

Összességében alacsonyabb ÁFA esetén az alábbi kedvező változások következnének be:

- jobb versenyképesség
- több munkahely
- több idegenforgalmi bevétel
- több deviza bevétel
- több adó- és járulékbetétel

Cégautók és reprezentációs költségek elszámolása*

Bojár Gábor**

A „cégautók” száma a papíron is magántulajdonban levő személyautókhöz képest rendkívül magas és a dolgozók „cégautóval” történő honorálása nagyon elterjedt, annak ellenére, hogy a cégautók magán célú használatának elszámolását az utóbbi években többször szigorították. Ez nemcsak a kiesett adóbevétel miatt okoz társadalmi károkat, de tovább ösztönzi a már amúgy is túlzott motorizációt, ami további anyagi terheket ró a gazdaságra - lásd Budapest úthálózatának állapotát és az évente rendszeresen erre fordított összegeket. Végül, de nem utolsó sorban a cégautóval lehetséges honorálással a természetes környezetünket legjobban fenyegető és károsító fogyasztást ösztönözzük.

Indokolt tehát a cégautók elszámolhatóságának drasztikus szigorítása. Nem az adminisztráció további szigorítása lenne a jó megoldás, hiszen az csak felesleges többletmunkát okoz, amit ez eddigi tapasztalatok szerint inkább vállalnak a kollégák, mintsem lemondjanak a megszokott cégautóról. Bár nyilván nagy tiltakozást és ellenállást váltana ki, de azt hiszem, hogy az egyetlen hatékony megoldás csak a magáncélra is használható cégautók teljes betiltása lehet. Az APEH felhatalmazást kapna arra, hogy amennyiben a cég tulajdonában levő személygépkocsiról megalapozottan vélheti, hogy egy adott munkatárs magáncélra is használja, akkor a gépkocsi teljes vételárát és összes fenntartási költségét kifizetett jövedelemként, az összes közteher megfizetésével számoltassa el a céggel. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy természetesen saját magam és cégem anyagi érdekei ellen érvelek, hiszen ezzel a lehetőséggel mi is széles körben élünk, magam is cégautóval járok.)

A fájdalom valamilyen átmeneti mentesség/amnesztia révén enyhíthető, de feltétlenül el kellene érni, hogy ne legyen érdemes cégautóval járni saját tulajdonú autó helyett.

Ezzel egy időben javaslom a reprezentációs költségek elszámolására fennálló limitek eltörlését, különös tekintettel az éttermi számlák elszámolhatóságára. Ugyanakkor szükségesnek érzem fenntartani azt a szabályt, hogy a reprezentációs kiadások után az ÁFA nem igényelhető vissza.

Úgy érzem, egy ilyen enyhítésnek abszolút pozitív szaldója lenne költségvetési szempontból. Amit a dolgozó „megtakarít” azzal, hogy családi fogyasztását céggel elszámolja, azt (vagy legalább egy részét) az étterem valahol (ÁFA, TÁNYA, SZJA, TB) leadózza. Egy ilyen lépés mindenképpen segítené a vendéglátóipar fehéredését. Az igazi pozitív hatás azonban nem ebben jelentkezne, hanem abban, hogy ha a lakosság nagyobb részét ösztönözzük étterembe járásra, akkor fellendülne a vendéglátóipar, és ezen keresztül az idegenforgalom. Párizsban például nem a külföldiek miatt vannak tucatjával minden sarkon jobbnál jobb éttermek és kávézók, hanem mert a hazaiak járnak oda, hiszen igazi minőséget csak a törzsközönség teremt, ami pedig csak hazai lehet. De ha egy városban jobbak az éttermek, akkor oda a külföldiek is szívesebben járnak. Magas szintű vendéglátóiparhoz tehát a fogyasztói szokásokat is ebben az irányban kellene ösztönözni.

Egy ilyen „enyhítés” tehát sokszoros hasznot hozhatna bevételben is, de főleg életminőségben, és talán némi „fájdalomcsillapítóként” is szolgálhatna a cégautó ügyben hozandó radikális intézkedésekre.

* Írásos előterjesztés a Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal tagjaihoz, 2007. július 5.

** A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal tagja, a Graphisoft R&D Rt. elnök-vezérigazgatója

